

Bart Stegink ~ 2024
Afstudeerwerkstuk

TOEKOMST VAN DE JONGE VARKENSHOUDER

Route 2040 voor de varkenshouderij

Titelpagina

Route 2040 voor de varkenshouderij

Waar dienen jonge varkenshouders allemaal rekening mee te houden, wat is er al bekend, waar is informatie beschikbaar en welke (maatschappelijke) opgaven komen er nog aan voor de jonge varkenshouder richting het jaar 2040?

Het voorblad richt zich op de uitdagingen waarmee jonge varkenshouders worden geconfronteerd in de beginfase van hun onderneming. Ze staan voor de beslissing om actief de uitdagingen aan te gaan (symbool vooruitgaan op de golven) of om zich terug te trekken (symbool teruggaan naar het strand). De keuze om vooruit te gaan of juist niet te springen in het diepe vormt een cruciale vraag die veel jonge varkenshouders zichzelf stellen.

Auteur:

Bart Stegink

3025299@aeres.nl

Student Bedrijfskunde & Agri-/Food Business

Plaats: Ede (Gelderland)

Datum: 30-1-2023

Opdrachtgever: Aeres Hogeschool Dronten
Producenten Organisatie Varkenshouderij

Afstudeerdocent: Dirk de Groot

Email: d.de.groot@aeres.nl

Contactpersoon POV: Theo Duteweerd

Email: tduteweerd@pov.nl

DISCLAIMER

Dit rapport is gemaakt door een student van Aeres Hogeschool Dronten in opdracht van Aeres Hogeschool Dronten. Dit rapport geeft niet de visie of mening van Aeres Hogeschool Dronten weer. Aeres Hogeschool Dronten aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor enige schade voortvloeiend uit het gebruik van de inhoud van dit rapport.

Voorwoord

Beste lezer,

Voor u ligt het afstudeerwerkstuk over de toekomst van de varkenshouderij in het jaar 2040. Mijn naam is Bart Stegink, zelf een jonge varkenshouder en de toekomst ziet er op dit moment niet helder uit. In dit afstudeerwerkstuk hoop ik jonge varkenshouders te helpen met het vergaren van informatie en door middel van een 'routekaart' een duidelijk overzicht te hebben van wat er allemaal nog op de jonge varkenshouder afkomt in de toekomst.

Graag zal ik Theo Duteweerd willen bedanken voor de begeleiding vanuit de Producenten Organisatie Varkenshouderij. Ook wil ik graag Dirk de Groot, docent Aeres Hogeschool Dronten bedanken voor zijn feedback en begeleiding tijdens het samenstellen van dit afstudeerwerkstuk.

Veel leesplezier!

Bart Stegink
Januari 2024

Samenvatting

In het vooruitzicht van de komende jaren staan jonge (toekomstige) varkenshouders voor een cruciale keuze: het overnemen van een bestaand bedrijf of het bewandelen van een alternatieve weg. Om dit proces te vergemakkelijken, is er een routekaart ontwikkeld als leidraad tot het jaar 2040.

De totstandkoming van deze routekaart is het resultaat van onderzoek, waarbij beschikbare literatuur is verzameld en interviews zijn gehouden met sectorexperts en jonge varkenshouders. De verzamelde data vormen nu een waardevolle bron die toegankelijk moet zijn voor jonge varkenshouders. De routekaart zelf, verrijkt door inzichten uit deze interviews, strekt zich uit over diverse cruciale thema's in de varkenshouderij, waaronder omgeving, maatschappelijk draagvlak en wet- en regelgeving.

De interviews met jonge varkenshouders belichten de positieve weergave van de routekaart, waarbij de toegankelijkheid, helderheid en stapsgewijze presentatie van doelen en uitdagingen voor de sector worden erkend. Duurzaamheid, milieu en maatschappelijk draagvlak staan centraal in de gestelde doelen, die volgens de respondenten niet alleen haalbaar maar ook wenselijk zijn. De gedetailleerde aanpak van thema's zoals 'license to produce', wet- en regelgeving, en marketing in de routekaart wordt als waardevol gezien, niet alleen voor jonge varkenshouders maar ook voor andere betrokkenen in de sector.

De bevindingen uit interviews met sectorexperts benadrukken het belang van specifieke aspecten in de routekaart. 'Boer zoekt boer', waarbij de focus ligt op het verbinden van stoppende boeren met opvolgers, en de omgevingsvisie zijn expliciet genoemd. De driehoek van mens, omgeving en geld is geïntegreerd als een essentieel aspect in de verdere ontwikkeling van de varkenshouderij. Bovendien identificeerden de interviews mogelijkheden voor verdere educatie en training binnen de varkenshouderij, zoals het opzetten van leerprogramma's en trainingen, die door scholen en brancheorganisaties kunnen worden aangeboden.

Het streven is om de routekaart breed te delen, zodat zoveel mogelijk jonge varkenshouders er toegang toe hebben. Een belangrijke aanbeveling is de regelmatige actualisatie van de routekaart met informatie van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). Het ontbreken van deze informatie is een leemte die moet worden aangevuld zodra relevante LNV-gegevens beschikbaar zijn. Het wordt ook aanbevolen de routekaart online beschikbaar te maken voor eenvoudige toegang door jonge (varkens)boeren.

Deze routekaart dient als leidraad voor jonge varkensboeren. Het doel is om gezamenlijk de uitdagingen van vandaag en morgen aan te gaan en zo een sterke toekomst voor de sector te waarborgen.

Summary

In anticipation of the coming years, young (future) pig farmers are faced with a crucial choice: taking over an existing business or pursuing an alternative path. To facilitate this process, a roadmap has been developed as a guide until the year 2040. The creation of this roadmap is the result of research, involving the collection of available literature and interviews with sector experts and young pig farmers. The collected data now forms a valuable resource that should be accessible to young pig farmers. The roadmap itself, enriched by insights from these interviews, covers various crucial themes in pig farming, including the environment, societal support, and legislation.

The interviews with young pig farmers highlight the positive representation of the roadmap, with appreciation for its accessibility, clarity, and step-by-step presentation of goals and challenges for the sector. Sustainability, the environment, and societal support are central to the stated goals, deemed not only achievable but also desirable by the respondents. The detailed approach to themes such as 'license to produce,' legislation, and marketing in the roadmap is seen as valuable, not only for young pig farmers but also for other stakeholders in the sector.

Findings from interviews with sector experts emphasize the importance of specific aspects in the roadmap. 'Farmer seeks farmer,' focusing on connecting retiring farmers with successors, and the environmental vision are explicitly mentioned. The triangle of people, environment, and money is integrated as an essential aspect in the further development of pig farming. Additionally, the interviews identified opportunities for further education and training within pig farming, such as establishing educational programs and training sessions, to be offered by schools and industry organizations.

The goal is to widely share the roadmap, ensuring access for as many young pig farmers as possible. An important recommendation is the regular updating of the roadmap with information from the Ministry of Agriculture, Nature, and Food Quality (LNV). The lack of this information is a gap that should be filled as soon as relevant LNV data becomes available. It is also recommended to make the roadmap available online for easy access by young (pig) farmers.

This roadmap serves as a guide for young pig farmers. The objective is to collectively address the challenges of today and tomorrow, ensuring a strong future for the sector.

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	7
1.1	Aanleiding en ontwikkeling	7
1.2	Geschiedenis varkenshouderij sector in Nederland	8
1.3	De sector in 2023.....	9
1.4	Visie varkenshouderij van verschillende organisaties	10
1.4.1	Visie Rabobank op de varkenshouderij	10
1.4.2	Visie Nederlands Agrarisch Jongeren Contact (NAJK) op de varkenshouderij	11
1.4.3	Visie vanuit de Coalitie Vitale Varkenshouderij op de varkenshouderij	12
1.5	Opgaven voor de varkenshouderij richting 2040	13
1.6	Huidige beschikbare informatie omtrent de verschillende thema's	14
1.6.1	License to produce	14
1.6.2	Wet- en regelgeving.....	15
1.6.3	Marketing	17
1.6.4	Vergunning verlening.....	18
1.6.5	Financiering	19
1.6.6	Kringlooplandbouw	19
1.6.7	Concepten.....	20
1.6.8	Korte keten	20
1.7	Knowledge gap	21
1.8	Hoofdvraag	21
1.9	Deelvragen.....	21
1.10	Doelstelling.....	21
2.	Aanpak (materiaal en methode)	22
2.1	Routekaart	22
2.2	Interview ronde 1 met sectorexperts	22
2.2.1	Interviewvragen: diepgang en relevantie	23
2.3	Interview ronde 2 met jonge varkenshouders	23
2.4	Interviews registreren en coderen	23
2.5	Uitwerking per deelvraag.	24
2.6	Strategische keuze voor open interviewvragen.....	25
2.7	Interview vragen sectorexperts	26
2.8	Interview vragen jonge varkenshouders	27
3.	Resultaten.....	28
3.1	Resultaten interviews sectorexperts	28

3.2 Resultaten interviews jonge (toekomstige) varkenshouders	30
3.3 Resultaten per deelvraag door sectorexperts en jonge varkenshouders	32
4. Discussie	34
5. Conclusie	37
5.1 Beantwoorden deelvragen	37
5.2 Beantwoorden hoofdvraag.....	39
5.3 Routekaart varkenshouderij richting 2040	40
6. Aanbevelingen	42
6.1 Presentatie routekaart.....	42
6.2 Aanbeveling per thema	42
6.2 Korte termijn actualisatie van de routekaart.....	43
6.3 Lange termijn actualisatie en bredere toepasbaarheid	43
6.4 Uitbreiding naar andere sectoren	43
Bibliografie.....	44
Bijlage 1 interview Rick ter Haar.....	48
Bijlage 2 interview Tim van der Mark.....	50
Bijlage 3 interview Harry ten Have	53
Bijlage 4 interview Linda Verriet.....	56
Bijlage 5 interview Antoon Sanders.....	58
Bijlage 6 interview Desi Keurntjes	61
Bijlage 6 interview Dave ten Have	63

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en ontwikkeling

In agrarisch Nederland heerst er op dit moment veel onzekerheid. Er liggen opgaven voor de agrarische sector maar ook liggen er zeker kansen voor de sector echter weten boeren niet goed waar ze aan toe zijn. Vooral voor jonge varkenshouders is het de vraag waar ze nu in moeten investeren. Welke koers moeten ze gaan varen en hoe kun je je bedrijf toekomstbestendig maken?

De aanleiding van het schrijven van het afstudeerwerkstuk is de onduidelijkheid die heerst onder jonge varkenshouders hoe hun toekomst eruit gaat zien. Een visie voor jonge varkenshouders is er wel maar hoe dit praktisch ingevuld zal kunnen worden door de jaren heen en waar alle informatie beschikbaar is dat is lastig verkrijgbaar. Een 'routekaart' ontbreekt in dit geval.

Daarom is er gekozen voor een casestudie. Waarbij er in het vooronderzoek wordt beschreven wat er zoal beschikbaar is aan informatie. Het doel hiervan is om alle informatie die al beschikbaar is over de toekomst van jonge varkenshouders samen te binden in een routekaart in samenhang met dit rapport. Hier komt ook aan bod waar, welke literatuur allemaal te vinden is, wat de inhoud is en hoe deze literatuur omgezet zal kunnen worden naar praktische toepassing.

Zo is het de bedoeling dat de jonge varkenshouder die graag druk wil zijn met het runnen van zijn bedrijf weet waar hij/zei aan toe is. De conclusie en aanbevelingen zijn van groot belang voor alle bedrijven / overheden welke te maken hebben met (jonge) varkenshouders. De blijvers uit de sector. Hoe kunnen hen er nu voor zorgen dat varkenshouders weten waar ze aan toe zijn en hoe zij aan hun eigen toekomst kunnen werken. Vooral in tijden als deze waarin alles onzeker is, is het belangrijk dat er ook aandacht is voor de blijvers. De boeren van de toekomst. Diegene die zorgen voor gezond, betaalbaar en goed voedsel in Nederland en daarbuiten.

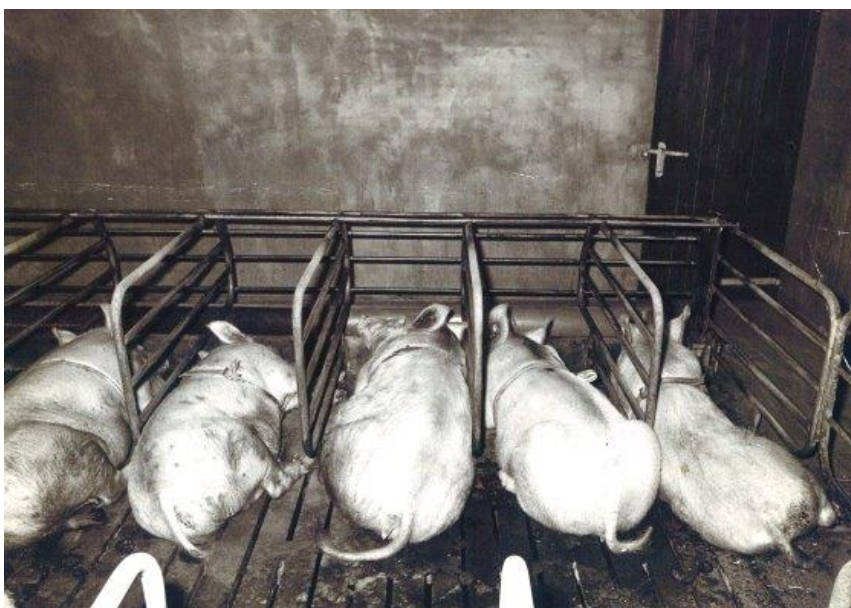
Wanneer de onzekerheid in de varkenssector afneemt en de doelen en praktische invulling helder zijn krijgen varkenshouders weer vertrouwen in de overheid. Ook weten ze dan waar ze aan toe zijn en hoe ze aan de slag kunnen met alle (maatschappelijke) opgaven die er liggen. Om deze opgaven inzichtelijk te krijgen is van belang dat jonge varkenshouders (16-35 jaar) weten welke 'route' ze te wachten staat.

1.2 Geschiedenis varkenshouderij sector in Nederland

Historisch gezien zijn varkens altijd een essentieel onderdeel geweest van Nederlandse landbouwbedrijven. Ze dienden niet alleen als leveranciers van voedzaam vlees en spek, maar droegen ook bij aan agrarische activiteiten door akkers om te ploegen, bemesting te verzorgen en afval op de boerderij te verwerken. Na de Tweede Wereldoorlog onderging de varkenshouderij echter aanzienlijke moderniseringsprocessen, met de nadruk op schaalvergroting, mechanisatie en specialisatie. (Laan, 2017)

In de periode van de jaren vijftig tot zeventig van de vorige eeuw werd het varken voornamelijk beschouwd vanuit een zakelijk perspectief, waarbij de economische voordelen centraal stonden. Maar vanaf het midden van de jaren zestig groeide de aandacht voor het welzijn van dieren, wat resulteerde in verschillende verboden en verplichtingen. Voorbeelden hiervan zijn het verbod op volledige roostervloeren en het aanbinden van zeugen (zie figuur 1) sinds 2002, evenals de verplichting tot groepshuisvesting voor drachtige zeugen vanaf 2013. (C.M.C. van der Peet-Schwering et al, 2010) Tegenwoordig staat duurzame productie van varkensvlees hoog op de agenda. (WUR, Ontwikkeling varkenshouderij met focus op dierenwelzijn - dierenwelzijn in beeld, 2023)

Gedurende de twintigste eeuw onderging de Nederlandse varkenshouderij een opvallende transformatie, waarbij het zich ontwikkelde van een bescheiden activiteit op de meeste boerderijen tot een van de belangrijkste onderdelen van de Nederlandse veehouderij. In deze ontwikkeling speelde wetenschap een steeds grotere rol binnen de praktijk van het varkens houden. Van der Laan (Laan, 2017) beschrijft in zijn proefschrift hoe de traditionele ambachtelijke kunst van het fokken geleidelijk plaatsmaakte voor de gestructureerde benadering van wetenschap. Het is opmerkelijk dat boeren, wetenschappers, beleidsmakers en andere betrokkenen gezamenlijk de noodzaak erkenden van voortdurende modernisering van de praktijk, waarbij wetenschap en technologie een centrale plaats innamen. Het resultaat hiervan was (en is) een sector die buitengewoon efficiënt produceert. (Hoving, 2023)

Figuur 1 Aangebonden zeugen in 1990 (Boerderij.nl, 2017)

1.3 De sector in 2023

Een artikel op de website van (Nieuwe Oogst, 2023) beschrijft goed hoe de varkenshouderij sector anno 2023 in de wedstrijd zit. De Nederlandse varkenshouderijsector in het jaar 2023 ziet er positief uit. Er wordt geanticipeerd op een positieve trend, waarbij de voerwinst in de zeugenhouderij naar verwachting ruim boven het langjarig gemiddelde zal liggen, terwijl ook de voerwinst in de vleesvarkenshouderij het langjarig gemiddelde kan overtreffen, afhankelijk van de ontwikkelingen in de vleesprijzen.

Dit was ook nodig om de mindere tijden in voorgaande jaren weer te compenseren, met name in 2021 en 2022, waarin de opbrengstprijzen voor biggen en vleesvarkens onder druk stonden, terwijl de kosten aanzienlijk stegen. Hierdoor schreven veel zeugen- en vleesvarkenshouders verlieslatende resultaten. In 2023 lijkt echter een positieve wending op te treden, waarbij bedrijven winstgevend kunnen boeren bij opbrengstprijzen die de kostprijs overstijgen.

Er blijven uitdagingen bestaan, zoals voortdurende hoge kosten, waaronder arbeidskosten, bouwkosten, energiekosten en financieringskosten. Verder zijn er ook toenemende kosten voor mestafzet en de problemen rond de afzet ervan, met name vanwege gewijzigde bemestingsnormen en een groter aanbod van rundveedrijfmest op de markt.

Verder worden toekomstige ontwikkelingen in de varkenshouderijsector besproken, waaronder stalaanpassingen voor bedrijven die deelnemen aan het "Beter Leven"-concept en de mogelijke impact van de landelijke beëindigingsregeling voor veehouderijlocaties (Lbv-plus). Dit benadrukt de behoefte aan duidelijk beleid met betrekking tot emissiereductie en andere maatregelen om de onzekerheid in de sector te verminderen.

Ten slotte worden ook mogelijke oplossingen overwogen, zoals het insluiten van stallen jonger dan vijf jaar in de Lbv-plusregeling, en wordt gewezen op het groeiende bewustzijn in de sector dat mestverwerking een gezamenlijke verplichting is om de kosten te verlagen en de continuïteit te waarborgen.

Een warme sanering van de varkenshouderij is reeds al eerder uitgevoerd in 2019. Dit was destijds bedoeld om met name geur overlast van varkensbedrijven die dichtbij woonwijken stonden te reduceren. Hiermee heeft de sector laten zien dat zij ook zelfstandig emissies kunnen reduceren door via volledige vrijwilligheid stoppers te helpen met het beëindigen van hen bedrijf. (Ministerie van Landbouw, 2019)

1.4 Visie varkenshouderij van verschillende organisaties

Een visie over de varkenshouderij van de toekomst. Die is er, zelfs door meerdere organisaties maar de opgaven die op de sector afkomen liegen er niet om. Verkiezingen die in november 2023 gehouden zijn bepalen mee aan de koers van de varkenshouderij. Rabobank, het Nederlands Agrarisch Jongeren Contact (NAJK) en de Coalitie Vitale Varkenshouderij (CoViVa) hebben al een visie op de toekomstige varkenshouderij geschreven.

1.4.1 Visie Rabobank op de varkenshouderij

Rabobank (Veldman, Rene, 2022) benadrukt dat de toekomst van de Nederlandse varkenshouderij wordt beïnvloed door belangrijke maatschappelijke en milieu-uitdagingen, waaronder stikstof, klimaat en water. De bank erkent dat de varkenshouderijketen actief moet deelnemen aan het nadenken over en aanpassen aan de veranderingen die nodig zijn in Nederland. Rabobank waardeert de inspanningen van veel bedrijven om de afgelopen jaren aanzienlijk te investeren in verduurzaming, zoals het verminderen van emissies en het verbeteren van dierenwelzijn.

Rabobank wijst erop dat het huidige verdienmodel, gebaseerd op gangbare producten met de nadruk op lage kostprijzen, beperkingen heeft en onder druk staat, met name vanwege de stijgende kosten en de afhankelijkheid van export. De bank benadrukt de groeiende vraag van consumenten naar duurzaam, lokaal, diervriendelijk en traceerbaar geproduceerd vlees. Rabobank moedigt bedrijven aan om in te spelen op deze vraag door producten met unieke eigenschappen op de markt te brengen.

Rabobank gelooft dat vraag gestuurd produceren essentieel is en benadrukt het belang van nauwe samenwerking in de keten om waarde te creëren en efficiënter te produceren. Dit kan leiden tot meer transparantie in het productieproces en een breder maatschappelijk draagvlak. De bank ziet de varkenshouderij als een kringloopdier met potentieel om bij- en reststromen om te zetten in hoogwaardige voeding. Rabobank benadrukt ook de noodzaak van emissiereductie en efficiënt gebruik van mest. Daarnaast onderstreept de bank de rol van de varkenshouderij bij de energietransitie en klimaat neutrale productie.

Rabobank benadrukt tot slot het belang van ondernemerschap in de varkenshouderij en moedigt varkenshouders aan om te investeren in kennis, competenties en innovatie om een toekomstbestendig verdienmodel te creëren. Een evenwicht tussen saneren en innoveren wordt als cruciaal beschouwd voor de toekomst van de Nederlandse varkenshouderij volgens de visie van Rabobank. (Veldman, Rene, 2022)

1.4.2 Visie Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt (NAJK) op de varkenshouderij

Het NAJK is van mening dat de toekomst van de varkenshouderij een balans moet vinden tussen verschillende belangrijke aspecten, waaronder dierenwelzijn, een eerlijk verdienmodel, bedrijfsomvang en maatschappelijk draagvlak. Deze balans stelt jonge varkenshouders in staat om flexibel in te spelen op de wensen van consumenten en de maatschappij. (NAJK, 2023)

NAJK benadrukt het belang van nieuwe en duurzame technieken om emissies (ammoniak, methaan en fijnstof) bij de bron af te vangen en zo een gezonde omgeving voor mens en dier te behouden. De organisatie pleit voor een evenwichtige benadering waarin dierenwelzijn, emissies en maatschappelijke impact in balans zijn. Dit zou moeten leiden tot een milieuvriendelijke en energie neutrale varkenshouderij in Nederland.

De visie van NAJK onderstreept het belang van bewuste keuzes en openheid voor nieuwe inzichten bij varkenshouders. De nadruk ligt op ondernemerschap, waarbij varkenshouders de regie nemen over hun positie in de keten. NAJK ziet de varkenshouderij in Nederland als een wereldwijde koploper die gebruikmaakt van geavanceerde technologieën zoals sensoren en camera's om een hoog niveau van dierenwelzijn en bedrijfsgezondheid te handhaven.

Het NAJK verwacht dat het aantal varkenshouderijen in de toekomst zal afnemen en dat de bedrijven meer verspreid zullen zijn over Nederland. Schaalgrootte wordt niet langer gezien als de belangrijkste factor voor een eerlijk verdienmodel, maar levensvatbaarheid wel. NAJK benadrukt het bewustzijn van varkenshouders met betrekking tot hun "license to produce" en hun vermogen om in te spelen op maatschappelijke verwachtingen.

De Nederlandse varkenshouderij zou zich volgens deze visie meer moeten richten op de Europese markt in een hoogwaardig segment, waarbij alle partijen in de keten gelijkwaardig zijn en waarin balans centraal staat. Dit evenwicht zou ook zichtbaar moeten zijn in de relatie tussen varkenshouders en hun omgeving, met een nadruk op transparantie en een positieve houding.

Voor het realiseren van deze visie stelt NAJK verschillende behoeften vast, waaronder een Europees gelijk speelveld, voortdurende educatie en training voor varkenshouders, toekomstbestendige stalsystemen, doorstroming van onderzoek kennis naar de praktijk, stabiel overheidsbeleid en ruimte voor innovatie in de keten. (NAJK, 2023)

1.4.3 Visie vanuit de Coalitie Vitale Varkenshouderij op de varkenshouderij

De Coalitie Vitale Varkenshouderij, afgekort als 'CoViVa', is een samenwerkingsverband bestaande uit de Producenten Organisatie Varkenshouderij (POV), Rabobank, het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), Agrifirm, ForFarmers, Topigs Norsvin en VION. Hieruit voort komt de Coalitie Vitale Varkenshouderij (Coviva, 2019).

De Nederlandse varkenshouderij staat voor een ingrijpende transformatie naar een duurzame en maatschappelijk verantwoorde sector. CoViVa belooft een evenwicht tussen dierenwelzijn, economische stabiliteit, milieubescherming en positieve sociale impact.

Naar de toekomst toe staat het welzijn van varkens centraal. De sector streeft naar de hoogste normen voor dierenwelzijn door moderne, diervriendelijke technologieën te gebruiken. Duurzaamheid en kringlooplandbouw zijn kernprincipes in deze visie. De varkenshouderij zet in op het verminderen van emissies en het optimaal benutten van mest. Reststromen uit andere industrieën worden ingezet als voer, waardoor de milieu-impact aanzienlijk wordt vermindert. Varkensmest wordt gezien als waardevolle grondstof voor groene energie en bodemverbetering. De focus verschuift van een kostprijsgericht naar een vraag gestuurd verdienmodel. Consumenten vragen om duurzaam, lokaal, diervriendelijk en traceerbaar vlees. Varkenshouders werken samen met de gehele keten om producten te leveren die aan deze wensen voldoen. Dit zorgt voor efficiëntere productie, minder verspilling en waarde creatie voor de consument.

Ondernemers in de varkenshouderij investeren in zichzelf en hun bedrijven. Ze omarmen nieuwe technologieën, staan open voor verandering en zoeken naar nieuwe inzichten en oplossingen. Door voortdurende bijscholing en kennisdeling blijft de sector innovatief en veerkrachtig. Varkenshouders zijn trots op hun rol in de voedselproductie en staan open voor bezoeken van burgers. De sector streeft naar transparantie en een positieve relatie met de samenleving. Dit draagt bij aan een breed maatschappelijk draagvlak en begrip voor de uitdagingen en veranderingen in de sector.

De Nederlandse varkenshouderij werkt als eenheid, waarin alle betrokken partijen in de keten op gelijke voet staan. Samenwerking tussen overheid, markt, onderzoeksinstituten en varkenshouders is essentieel om de gezamenlijke doelen te bereiken. Deze verenigde aanpak zorgt ervoor dat de varkenshouderijsector een voorbeeld stelt voor duurzaamheid en verantwoordelijkheid in de hele agrarische sector. In deze visie zal de Nederlandse varkenshouderij niet alleen economisch succesvol zijn, maar ook bijdragen aan het welzijn van mens en dier, terwijl ze actief meewerkt aan de bescherming van het milieu. Door deze balans tussen economie, ecologie en ethiek na te streven, zal de varkenshouderijsector toekomstbestendig zijn en een voorbeeld stellen voor de gehele agrarische sector.

1.5 Opgaven voor de varkenshouderij richting 2040

Hoewel de exacte uitdagingen voor de varkenshouderij tegen 2040 kunnen variëren afhankelijk van verschillende factoren, zijn er enkele veelvoorkomende opgaven en trends die de sector naar verwachting zal moeten aanpakken, gebaseerd op het verleden. In het programma Vitale Varkenshouderij van (Coviva, 2019) zijn al deze punten meegenomen en is er een blik geworpen richting het jaar 2030. De onderwerpen waar varkenshouders al jaren aan werken en waar richting de toekomst ook aan gewerkt zal blijven worden:

Duurzaamheid en Milieu: De varkenshouderij zal waarschijnlijk te maken krijgen met strengere regelgeving en eisen met betrekking tot milieuprestaties. Hierbij gaat het vooral om de reductie van uitstoot van broeikasgassen, zoals methaan en ammoniak, en het minimaliseren van de impact op waterkwaliteit.

Dierenwelzijn: Er zal een voortdurende focus zijn op het verbeteren van de levensomstandigheden van varkens en het voldoen aan de steeds hogere eisen voor dierenwelzijn. Dit kan leiden tot veranderingen in de huisvestingssystemen en bedrijfspraktijken.

Gezondheid: De varkenshouderij zal moeten omgaan met voortdurende uitdagingen op het gebied van diergezondheid, zoals ziekte-uitbraken en het verminderen van het gebruik van antibiotica. Er zal een grotere nadruk komen te liggen op preventieve maatregelen en bio-security en de veiligheid hiervan.

Ketenintegratie: De sector zal waarschijnlijk blijven evolueren naar meer geïntegreerde waarde ketens, waarbij producenten nauwer samenwerken met verwerkers, retailers en consumenten om de traceerbaarheid te vergroten en te voldoen aan de consumentenvraag naar duurzame en ethische producten.

Internationalisering: De varkenshouderij blijft actief op internationale markten. Export en internationale handel spelen een cruciale rol in de sector, en varkenshouders zullen moeten omgaan met wereldwijde marktdynamiek en handelsbeperkingen.

Innovatie en Technologie: Technologische vooruitgang, zoals precisielandbouw, IoT (Internet of Things) en automatisering, zal steeds belangrijker worden voor efficiëntie, gegevensbeheer en het monitoren van diergezondheid.

Consumententrends: Veranderende consumentenvoorkeuren, zoals de vraag naar meer traceerbaarheid, lokaal geproduceerd voedsel en vleesvervangers, zullen van invloed zijn op de productie en marketing van varkensvleesproducten.

Klimaatverandering: De sector zal zich moeten aanpassen aan de gevolgen van klimaatverandering, zoals extremere weersomstandigheden en veranderingen in beschikbaarheid van veevoer en water.

Maatschappelijk draagvlak: Het behouden van een positief imago en maatschappelijk draagvlak zal van vitaal belang zijn. Transparantie in bedrijfsvoering en communicatie met belanghebbenden, waaronder consumenten en beleidsmakers, zullen cruciaal zijn.

De specifieke uitdagingen zullen variëren per regio en bedrijf, maar deze trends kunnen als algemene leidraad dienen voor de opgaven waarmee de varkenshouderij naar 2040 toe, te maken zal krijgen. Het is belangrijk voor de sector om flexibel en innovatief te blijven om met deze uitdagingen om te kunnen gaan.

1.6 Huidige beschikbare informatie omtrent de verschillende thema's

Om het te hebben over de toekomst van de varkenshouderij is het van belang dat naast de beschikbare visies van verschillende organisaties ook de beschikbare literatuur uitgesplitst wordt welke al voorhanden is en waar bepaalde zaken over de toekomst van de varkenshouderij te vinden zijn.

1.6.1 License to produce

Wat is de 'license to produce' voor de varkenshouderij? Een belangrijke vraag die ook geldt voor varkenshouders. De 'license to produce' verwijst naar verschillende wet- en regelgeving deze worden in het volgende hoofdstuk toegelicht. Maar ook certificaten zijn belangrijk voor de varkenshouderij. Een daarvan is het IKB-varken keurmerk. Integrale keten beheersing varken, hier dien je als varkenshouder aan te voldoen om in Nederland (bedrijfsmatig) varkens te mogen houden. Daaronder vallen onder andere ook zaken als het voldoen aan de wetgeving rondom dierwelzijn welke streng worden gecontroleerd door de Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit (NVWA).

Naast bovengenoemde punten is het natuurlijk ook belangrijk dat er afzet is voor varkensvlees. De reden dat mensen in Nederland (en daarbuiten) nog steeds willen genieten van een lekker stukje vlees. Want wanneer er vanuit consumenten vraag is naar varkensvlees zal dit altijd geproduceerd blijven worden.

Een aanzienlijke meerderheid van de Nederlandse bevolking staat positief tegenover zowel de varkens- als de pluimveehouderij. Uit een representatief onderzoek, uitgevoerd door POV, NVP en LTO onder meer dan 2000 Nederlandse respondenten, blijkt dat bijna 70 procent van de Nederlanders van mening is dat de varkenssector een plek moet blijven hebben in onze samenleving, terwijl slechts 6,9 procent hiertegen is. Bovendien gaf maar liefst 95,3 procent van de respondenten aan vlees te consumeren, waarvan 86,1 procent varkensvlees. Zo is beschreven in een artikel op Pig Business. (Burgers, PigBusiness.nl, 2021)

Naast dat varkenshouders een license to produce hebben blijft de vergrijzing ook een grote rol spelen in de sector. Zo is te zien in de LBV en LBV-plus regeling dat er meer varkenshouders mee willen doen aan de stoppersregeling die er ligt, dan dat er plek voor is. (Pigbusiness.nl, 2023) De vraag is echter of dit voor de sector positief of negatief is. Het is natuurlijk jammer dat er varkensboeren stoppen en hen bedrijf beëindigen maar dit zal ook meer kansen voor de blijvers op kunnen leveren.

Recente gegevens van het (CBS, 2023) tonen aan dat de Nederlandse varkensstapel zich op het laagste punt in 40 jaar bevindt. Desondanks is de afname hier minder sterk dan in Duitsland, waar de varkensstapel tweemaal zo snel krimpt. In april 2023 bedroeg het aantal varkens in Nederland 10,93 miljoen, wat een daling van 3,1% betekent volgens het (CBS, 2023). Dit is het laagste niveau in vier decennia. In april 2022 hadden Nederlandse varkenshouders in totaal 11,28 miljoen varkens, wat al een afname van 1,6% was ten opzichte van april 2021. (Bremer, 2023)

De krimp van de varkenshouderij, een trend die al jaren bezig is. In de overleggen rondom het landbouwakkoord, welke in juni 2023 geklapt is, werd er uitgegaan van een krimp van 25 tot 30% in de veehouderij waaronder dus ook de varkenshouderij. (Rijksoverheid.nl, Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2023) Dit is doorgerekend in de hele varkenshouderijsector en betekent een verlies van 1 miljard euro vanuit de varkenshouderij in de hele sector dus inclusief de periferie, slachterijen, afnemers en andere partijen die op wat voor manier dan ook bijdragen en rendement behalen aan de varkenshouderij. (Burgers, 2023) Dit heeft dus grote invloed op de gehele sector.

1.6.2 Wet- en regelgeving

Varkenshouders in Nederland en andere Europese landen moeten voldoen aan verschillende wet- en regelgeving op het gebied van dierenwelzijn, milieubescherming, voedselveiligheid en andere aspecten van hun bedrijfsvoering. Hier zijn enkele belangrijke wetten en regels waarmee varkenshouders doorgaans te maken hebben:

1. **Wet dieren:** De Wet dieren in Nederland reguleert het welzijn en de bescherming van dieren. Hierin zijn specifieke regels opgenomen met betrekking tot de huisvesting, verzorging en behandeling van varkens. (Overheid.nl, 2022)
2. **Europese regelgeving:** Varkenshouders moeten voldoen aan Europese regelgeving met betrekking tot dierenwelzijn en voedselveiligheid. Bijvoorbeeld, Verordening (EG) nr. 1/2005 bevat regels voor het vervoer van dieren, en Verordening (EG) nr. 1831/2003 regelt de hygiëne van levensmiddelen van dierlijke oorsprong. (NVWA, 2019)
3. **Mestwetgeving:** In veel landen zijn er specifieke regels en voorschriften met betrekking tot mestbeheer en -opslag om milieuvervuiling te voorkomen. In Nederland wordt mestbeheer gereguleerd door de Wet ammoniak en veehouderij en het Besluit emissiearme huisvesting. (RVO.nl, 2020)
4. **Voedselveiligheid:** Varkenshouders die hun producten op de markt willen brengen, moeten voldoen aan voedselveiligheidsnormen en -voorschriften, waaronder HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Points). (NVWA.nl, 2020) Wanneer bedrijven aan huisverkoop doen vanaf hun eigen erf hebben deze bedrijven nog meer te maken met wet- en regelgeving hier heeft LTO Noord (LTO, 2008) een overzicht van gemaakt wat hier allemaal bij komt kijken zie figuur 2 hieronder.

REGELGEVING: WAAR HEEFT U MEE TE MAKEN?

Onderwerp:	Informatie bij:	Bijzonderheden:
Verkoop eigen producten	Gemeente	Afhankelijk van bestemmingsplan
Toestemming verkoop van producten van derden	Gemeente	Afhankelijk van bestemmingsplan
Algemene info starters	Kamer van Koophandel - www.kvk.nl	Starterspakket verkrijgbaar
Hygiëne verkoop verwerkte producten	Voedsel en Waren Autoriteit www.vwa.nl / Productschap Zuivel Productschap Tuinbouw Bedrijfschap voor de Horeca en Catering	Voedselveiligheidsplan verplicht. Een hulpmiddel bij het opstellen van een voedselveiligheidsplan zijn de diverse hygiëncodes Registratie bij VWA verplicht. <i>(nieuw!)</i>
Tracking and tracing <i>(nieuw!)</i>	Voedsel en Waren Autoriteit	Noteren aangekochte grondstoffen en/of eindproducten van derden
Hygiëne bereiding producten	Kamer van Koophandel, Voedsel en Waren Autoriteit / COKZ, Bond van Boerderij-Zuivelbereiders Productschap Zuivel	Voor kaasbereiders: Hygiëncode voor de Boerderijzuivelbereiding <i>(nieuw!)</i> Erkenning producenten vlees, zuivel etc. door VWA verplicht <i>(nieuw!)</i>
(Product)Aansprakelijkheid	Verzekeringen	Opnemen in bestaande verzekering
BTW-afdracht	Belastingdienst, www.belastingdienst.nl	KOR-regeling

Figuur 2 Regelgeving omtrent huisverkoop (LTO, 2008)

5. **Milieuwetgeving:** Varkenshouderijen hebben te maken met milieuwetgeving, zoals regels voor de uitstoot van stikstof en ammoniak. In Nederland kan de Wet natuurbescherming van toepassing zijn op varkenshouderijen vanwege mogelijke effecten op beschermde natuurgebieden. (InfoMil, 2023)

6. Arbeidswetgeving: Varkenshouderijen moeten ook voldoen aan wetten en regels met betrekking tot arbeidsomstandigheden en -veiligheid voor hun werknemers. (Rijksoverheid.nl, Ministerie van Algemene Zaken, 2023)

Subsidies en financiële regelingen spelen een belangrijke rol rondom wet- en regelgeving. In Nederland kunnen varkenshouders in aanmerking komen voor subsidies of financiële ondersteuning, afhankelijk van hun bedrijfsactiviteiten en de naleving van bepaalde normen. (Varkensbedrijf.nl, 2020)

Verder zijn er nu ook nieuwe wet en regelgeving aan te komen voor varkenshouders. Een hiervan is het convenant dierwaardige veehouderij. Deze gesprekken tussen de overheid, belangenbehartigers en maatschappelijke organisaties lopen op dit moment nog. Het is moeilijk om hier als varkenshouder nu al op in te haken doordat er nog geen definitief convenant is. (Rijksoverheid.nl, 2023)

Andere wetgeving die op de loer ligt is de stikstofwet (Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2021) waarbij boeren op dit moment uitgekocht worden door het rijk om stikstofruimte beschikbaar te krijgen. De opkoopregeling hiervoor is inmiddels gesloten, deze stond open tot en met 1 december 2023 en boeren kunnen zich op dit moment niet meer aanmelden. Het rijk heeft voor de opkoopregeling € 500.000.000 beschikbaar gesteld om stoppende bedrijven te financieren in het beëindigen van hen bedrijf om de (piek)belasting qua stikstof in Nederland omlaag te brengen. (RVO.nl, 2023) Voor de blijvers is er omtrent stikstof nog weinig bekend.

Het demissionaire kabinet had gepland om 25 miljard euro te reserveren om de stikstofcrisis aan te pakken via de oprichting van een stikstoffonds. Op dit moment is de wet die dit fonds moet oprichten nog niet van kracht en het budget is nog niet beschikbaar. Bovendien blijft het onduidelijk hoe het toekomstige kabinet dit fonds zal gaan structureren.

De meeste mensen kennen het als 'het stikstoffonds', maar officieel draagt het de naam 'Transitiefonds landelijk gebied en natuur'. Het doel van dit fonds, zoals beoogd door de huidige coalitie, was om meerdere uitdagingen in één keer aan te pakken. Naast de stikstofproblematiek stonden zaken als de klimaatdoelen, waterkwaliteit en biodiversiteitsverlies op de agenda. Dit alles was verweven met het concept van een gebiedsgerichte aanpak. Overheden zouden, in samenwerking met boeren en andere betrokken partijen, per regio specifieke problemen identificeren en maatoplossingen ontwikkelen. Dit werd gezien als effectiever dan een uniforme aanpak vanuit Den Haag die voor het hele land geldt. (Pigbusiness.nl, 2023)

Daarnaast speelt het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) (Rijksoverheid.nl, 2023) en hier de provinciale vertaling van, het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG) zoals de provincie Overijssel deze al op hen website heeft staan. (Overijssel.nl, 2023) Ook zeker een belangrijke rol in de toekomst van de varkenshouderij. Het landelijk gebied zal namelijk onder de schop genomen worden en wellicht anders ingedeeld kunnen gaan worden. Dit brengt ook voor varkenshouders onzekerheid met zich mee.

Verder is er nog de Kaderrichtlijn Water, (Rijkswaterstaat, 2023) dit is Europese wetgeving die tot doel heeft de kwaliteit van oppervlakte- en grondwater in de Europese Unie te beschermen en te verbeteren. Aangenomen in het jaar 2000, legt de richtlijn een kader vast voor het beheer van waterbronnen in de EU en stelt specifieke doelstellingen voor waterkwaliteit vast. De belangrijkste doelen en acties omvatten:

1. Het bereiken van een goede chemische en ecologische toestand voor alle waterbronnen binnen bepaalde termijnen.

2. Het opstellen van stroomgebiedsbeheerplannen met maatregelen om doelen te bereiken.
3. Betrokkenheid van belanghebbenden en het publiek in het waterbeheerproces.
4. Monitoring- en rapportageverplichtingen voor lidstaten.
5. Bevordering van preventie en beheersing van waterverontreiniging.

De Kaderrichtlijn Water (Rijkswaterstaat, 2023) bevordert een aanpak van waterbeheer in de EU en beoogt waterbronnen te beschermen voor huidige en toekomstige generaties. Lidstaten zijn verplicht om maatregelen te nemen en voortgang te rapporteren om aan deze doelen te voldoen, met als uiteindelijk doel de kwaliteit en beschikbaarheid van waterbronnen in Europa te waarborgen en milieuschade te minimaliseren.

De Kaderrichtlijn Water (KRW) heeft invloed op Nederlandse varkenshouders, aangezien deze richtlijn bepaalde maatregelen en verplichtingen oplegt met betrekking tot waterbeheer en waterkwaliteit. De impact op Nederlandse varkenshouders kan als volgt worden samengevat:

Al met al liggen er dus voor de varkenshouderij nog veel opgaven waaraan gewerkt kan worden. Hier zal de overheid een belangrijke rol in moeten spelen om boeren bij al deze processen te betrekken en hiervan op de hoogte te stellen.

1.6.3 Marketing

Nederland heeft binnen de Europese Unie een marktaandeel van ongeveer 8% in de productie van varkensvlees. De Nederlandse varkenssector is actief in zowel de export van biggen en varkens als in de uitvoer van varkensvlees. Daarnaast vindt er ook vleesimport plaats. Duitsland, de grootste producent van varkensvlees binnen de EU, is een belangrijke handelspartner voor Nederland in deze sector. Andere landen die aanzienlijke hoeveelheden varkens en varkensvlees produceren, zijn onder meer Spanje, Frankrijk, Denemarken en Polen. In Midden- en Oost-Europese landen is de varkensproductie over het algemeen kleiner en kleinschaliger van aard. (WUR, 2023)

Op het gebied van Marketing is het belangrijk dat de varkenshouderij laat zien wat er zowel allemaal al gebeurd is in de sector. Ook de individuele boer speelt hier een belangrijke rol in. Zo kan de individuele varkenshouderij laten zien wat hij/zei zowel doet op zijn/haar bedrijf. Maar ook de POV is een belangrijke schakel in de marketing van de Nederlandse varkenshouders. De Nederlandse sector is namelijk een van de koplopers in de wereld op het gebied van efficiënt varkens houden en een efficiënt stukje vlees produceren. De POV heeft inmiddels haar eigen marketingcampagne opgezet in de vorm van 'the Pig story'. (The Pig Story, 2023) Dit platform zorgt ervoor dat het eerlijke verhaal vanuit de varkenshouderij verteld wordt. Dit om framing en onwaarheden vanuit anti-veehouderij organisaties de wereld uit te helpen.

In de vorm van dierwelzijn heeft de Nederlandse varkenshouderij laten zien dat zei al een groot gedeelte antibiotica reductie te hebben behaald. Zo is het antibioticagebruik in 2022 in de varkenshouderij sector nog verder gedaald. Dit blijkt uit cijfers van Autoriteit Diergeneesmiddelen (SDa, 2023) in haar rapport.

In de veehouderijsector zijn de actieplannen in de varkens- en vleeskuikensector succesvol geweest, met aanzienlijke dalingen in antibioticagebruik in 2022. In deze sectoren daalde het antibioticagebruik met respectievelijk 23,8% en 7,6%, en er zijn minder bedrijven met een hoog antibioticagebruik. De varkenshouderij heeft bijzonder goede resultaten laten zien zoals beschreven in het artikel van (Burgers, Pigbusiness.nl, 2023).

Binnen de varkens- en vleeskuikensector hebben zeugen, zuigende biggen en vleesvarkens nu een laag gemiddeld antibioticagebruik, met aanzienlijke dalingen in gebruik. Er zijn minder bedrijven die

boven de aanvaardbaarheidsgrens uitkomen, en meer dan 85% van de bedrijven in deze sectoren heeft aanvaardbaar antibioticagebruik bereikt in 2022.

Het antibioticagebruik bij speenbiggen is aanzienlijk gedaald, maar er zijn nog steeds enkele bedrijven met een hoog gebruik. Het is duidelijk dat verdere reductie mogelijk is. De verkoop van antibiotica is in 2022 met 22,9% gedaald, met een totale daling sinds 2009 van 77,4%. Dit toont positieve resultaten in de inspanningen om antibioticagebruik te verminderen.

Ook andere marketingkansen voor de Nederlandse varkenshouderij is het 'inspelen op tekorten'. In Duitsland stoppen veel varkenshouders door strenge wet- en regelgeving wat grote investeringen met zich meebrengt. Met deze huidige trend zie je dat er nu al meer biggen en vleesvarkens naar Duitsland worden geëxporteerd en in dit zal in de toekomst nog verder gaan stijgen. (Queisen, 2023) Het is dus belangrijk dat Nederland deze kans aanpakt en de marketing omtrent het 'Holland varken' goed op orde heeft. (Holland Varken, 2023)

1.6.4 Vergunning verlening

De Nederlandse varkenshouderij heeft veel te maken met vergunning verlening. In het vorige hoofdstuk wet- en regelgeving staat al benoemd aan welke regels en wetten een Nederlandse varkenshouder moet voldoen. Om bijvoorbeeld een nieuwe stal te bouwen dient er een vergunning aangevraagd te worden. Hieronder wordt beschreven wat er allemaal komt kijken bij vergunning verlening in de varkenshouderij.

De moeilijkheidsgraad van het aanvragen van vergunningen in de varkenshouderij kan sterk variëren, afhankelijk van verschillende factoren, waaronder de locatie, de omvang van het project en de geldende regelgeving. Over het algemeen kan het aanvragen van vergunningen in de varkenshouderij enige complexiteit met zich meebrengen vanwege de milieueisen, dierenwelzijnseisen en andere wet- en regelgeving waaraan moet worden voldaan.

Enkele factoren die de vergunning verlening kunnen beïnvloeden zijn:

1. **Locatie:** De locatie van de varkenshouderij kan van invloed zijn op de vergunningsaanvraag. Het kan moeilijker zijn om vergunningen te verkrijgen in dichtbevolkte gebieden of in gebieden met gevoelige ecosystemen vanwege potentiële milieueffecten.
2. **Milieueisen:** Varkenshouderijen worden vaak geconfronteerd met strikte milieueisen met betrekking tot zaken als geurhinder, geluidsoverlast, mestbeheer en waterverontreiniging. Het voldoen aan deze eisen kan technische uitdagingen met zich meebrengen en vereist vaak gedegen planning en investeringen.
3. **Dierenwelzijnsnormen:** In Nederland moeten varkenshouderijen voldoen aan specifieke dierenwelzijnsnormen, wat betekent dat de faciliteiten en stallen moeten voldoen aan bepaalde eisen met betrekking tot het welzijn van de dieren.
4. **Juridische vereisten:** Het kan nodig zijn om juridisch advies in te winnen om ervoor te zorgen dat alle benodigde vergunningen en papierwerk correct worden ingediend en dat aan alle wettelijke vereisten wordt voldaan.
5. **Publieke opinie:** In sommige gevallen kan de publieke opinie en lokale betrokkenheid van invloed zijn op het verkrijgen van vergunningen voor een varkenshouderij. Bezwaren van omwonenden of milieugroeperingen kunnen het proces bemoeilijken.

Het is belangrijk om samen te werken met de relevante overheidsinstanties en te voldoen aan alle eisen en voorschriften om een vergunning te verkrijgen. Vaak is het handig om advies in te winnen bij

experts op het gebied van landbouw, milieuwetgeving en vergunningen om ervoor te zorgen dat het proces soepel verloopt. Het kan ook nuttig zijn om een gedetailleerd bedrijfsplan op te stellen en te zorgen voor goede communicatie met de betrokken instanties en gemeenschappen om mogelijke problemen te verminderen.

In Noord-Brabant is er provinciaal beleid dat vereist dat varkenshouders vóór 1 juli 2024 verplicht een luchtwasser op hun stallen installeren. Dit beleid heeft geleid tot een aanzienlijk gevoel van onrechtvaardigheid onder de betrokkenen. Desondanks hebben de meeste varkenshouders, met behulp van adviesbureaus, de benodigde stappen ondernomen om vóór 1 oktober een vergunning aan te vragen bij de omgevingsdienst. Dit werd vaak gezien als een noodzakelijke stap om aan de gestelde eisen te voldoen. (Daamen, 2023)

1.6.5 Financiering

De varkenshouderij is een winstgevende bedrijfstak, aldus Erik van der Hijden van FarmAdvies. (NieuweOogst, 2023) "De financiële reserves worden aangevuld en bedrijfsschulden worden versneld afgelost. Veel varkenshouders stellen investeringen in nieuwe stallen en de uitbreiding van het aantal varkens echter al geruime tijd uit. Na investeringen in duurzaamheid nemen ze een afwachende houding aan, uit vrees voor complicaties tijdens het vergunningsproces."

Er is een opvallende trend waarbij er minder financiering in varkensbedrijven zit. Het gebrek aan investeringen resulteert in schuldaflossing, waardoor meer varkensbedrijven schuldenvrij worden. Een financiële buffer opbouwen is verstandig, omdat dit varkensbedrijven minder kwetsbaar maakt voor schommelingen in de varkensmarkt. Varkenshouderijen worden hierdoor minder kwetsbaar als er wel een financieel dal in de varkenscyclus komt. Het afwachten en stallen versneld aflossen zorgt er wel voor dat er minder ondernomen wordt sector breed gezien.

Varkenshouders die wel door willen ondernemen zitten vaak in de knel, banken willen lastig leningen verstrekken door de onzekerheid die er nu speelt in de sector. Met name in de buurt van natura 2000 gebieden zijn er voor varkenshouders vrijwel geen leningen meer beschikbaar. Dit blijkt ook uit een artikel van de (NOS, 2022).

Een artikel op (Varkens.nl, 2023) geeft inzicht hoe Rick ter Haar, branchespecialist intensieve veehouderij bij Countus, over financiering denkt. Ter Haar benadrukt dat financiers steeds meer zullen kijken naar de milieudruk bij het verstrekken van leningen aan veehouders. Dit betekent dat de milieu-impact en duurzaamheidsfactoren een belangrijke rol zullen spelen bij het verkrijgen van financiële steun en leningen voor veehouderijbedrijven. Dit kan de financiële positie van varkensboeren beïnvloeden en hen aansporen om meer aandacht te besteden aan milieuvriendelijke praktijken en duurzaamheid bij hun bedrijfsvoering.

1.6.6 Kringlooplandbouw

In de kern is een varken van oudsher een kringloofdier dat keukenafval en andere restproducten op de boerderij omzette in vlees voor het boerengezin. Deze historische praktijk geeft aan welke richting de moderne varkenshouderij zou moeten volgen. Het hoofdbestanddeel van varkensvoer moet bestaan uit reststromen afkomstig uit de voedingsmiddelenindustrie, mogelijk aangevuld met een klein percentage granen. Het gebruik van eiwitten uit dierlijke reststromen of insecten is ook een optie. De mest die varkens produceren moet snel uit de stallen worden verwijderd om de vorming van ammoniak, lachgas en methaan te voorkomen. Deze mest kan vervolgens worden verwerkt om verschillende mineralenstromen te scheiden, waardoor het gericht en efficiënter kan worden gebruikt om gewassen in Noordwest-Europa te bemesten. (Holtkuile, 2019)

Kringlooplandbouw is dus ook in de varkenshouderij toepasbaar. Een voorbeeld daarvan is bij varkenshouder Sander Thus, uit Gelderland, hij heeft verschillende manieren ontdekt om kringlooplandbouw winstgevend te maken. (WUR, 2020) Met de focus op zijn varkenshouderij en akkerbouwbedrijf. Het bedrijf omvat 5000 vleesvarkens en 70 hectare landbouwgrond, waar gewassen worden geteeld voor de varkens en mest hergebruikt wordt op de akkers. Samenwerking met andere bedrijven is essentieel voor een gesloten kringloop en verbetering van het verdienvermogen. Kostenverlaging blijkt winstgevend. Het scheiden van varkensmest en het gebruik van zonnepanelen dragen bij aan duurzaamheid, en subsidies worden ontvangen voor agrarisch natuurbeheer, waaronder bloemrijke akkerranden voor biodiversiteit.

1.6.7 Concepten

Varkenshouders overwegen de toekomst van hun bedrijven te verzekeren door te investeren in concepten, gezien de onvoorspelbare markt met prijsschommelingen en onzekerheid. Dit roept de vraag op of concepten de weg voorwaarts zijn voor de varkenshouderij. Het idee is om meer concepten te introduceren of bestaande keurmerken zoals Beter Leven uit te breiden naar een Europees niveau. Dit wordt ondersteund door het feit dat de Nederlandse varkenssector zich moet richten op toegevoegde waarde, aangezien concurreren op de laagste kosten in Nederland moeilijk wordt. De uitdaging ligt in het vinden van toegang tot buitenlandse markten. (Pigbusiness.nl, 2020)

De voorzitter van POV, Linda Janssen, ziet eveneens potentie in concepten en keurmerken, met name het Beter Leven-keurmerk, dat beter lijkt te presteren dan de vrije markt. Ze benadrukt echter dat eerlijke kosten en marges essentieel zijn. Er wordt ook gesproken over Europese keurmerken, maar de varkenshouderijsector heeft een zwakkere positie in de keten, wat de uitbreiding bemoeilijkt vanwege obstakels en terughoudendheid in het buitenland. Het doorbreken van oude patronen blijkt een uitdaging. Wel zie je in toename in de 'korte keten'. Concepten vanaf het varkensbedrijf nemen toe en breiden zich verder uit. In het volgende hoofdstuk is hier meer over te lezen hoe ook dit een kans is voor varkensbedrijven. Wanneer je kijkt naar de status van Nederland ten opzichte van Europa is het belangrijk dat het concept Holland varken meer wordt geïntegreerd op de Europese markt. Nederland zal zichzelf nog beter moeten verkopen en door het concept Holland varken de keten nog meer kunnen vermarkten. (Holland Varken, 2023)

1.6.8 Korte keten

In de toekomst van de varkenshouderij, naar verwachting in 2043, wordt automatisering een belangrijke factor voor efficiëntie en kostenbesparing volgens varkens econoom Hoste. (Varkens, 2023) Varkenshouders zullen profiteren van geavanceerde automatiseringstechnologieën en dataverzameling om arbeidskosten te verlagen en faalkosten te verminderen. De nadruk zal liggen op dierenwelzijn en natuurlijk gedrag, en ingrepen in de varkenshouderij zullen afnemen.

Consumenten zullen toegang hebben tot informatie over de ecologische voetafdruk van voedsel, maar ze zullen waarschijnlijk niet diepgaand op deze details ingaan. Dit transparantie-aspect zal bijdragen aan het vertrouwen in de producten. De technologieën voor het verminderen van emissie zullen zich verder ontwikkelen, waardoor geur geen probleem meer is. Voeradditieven zullen breed geaccepteerd worden om verlies van voedingsstoffen te minimaliseren. Varkens zullen een belangrijke rol spelen bij het omzetten van bijproducten in hoogwaardig dierlijk eiwit.

Automatisering zal fysieke arbeid in de varkenshouderij sterk verminderen, met behulp van camera's, microfoons en monitors in de stallen. Dit zal arbeidsbesparingen opleveren en tegelijkertijd waardevolle informatie verschaffen voor bedrijfsbeheer. Bio-security maatregelen zullen antibioticagebruik tot bijna nul verminderen, en data-gedreven management zal leiden tot betere technische resultaten.

1.7 Knowledge gap

"De toekomst van de varkenshouderij in 2040: Identificatie van de behoeften en ontwikkeling van een routekaart voor jonge varkensboeren, wat is er nog niet bekend?"

De Knowledge gap richt zich op de behoefte van varkenshouders om duidelijkheid te krijgen in alle (maatschappelijke) opgaven die er liggen voor de sector en de individuele jonge varkenshouder zelf richting het jaar 2040. Op dit moment is dat allemaal nog erg vaag, beperkt beschikbaar en weten jonge varkenshouders niet waar ze aan toe zijn. Informatie staat zoals blijkt uit de inleiding op veel verschillende websites bij verschillende instellingen en deze informatie is niet gebundeld en vaak ook nog maar beperkt beschikbaar. Wanneer iedere individuele varkenshouder dit zelf op moet zoeken zal dit niet gebeuren en zouden jonge varkenshouders de kans dus niet pakken om met deze (maatschappelijke) opgaves aan de slag te gaan en zich hier verder in te verdiepen.

Het doel is om inzicht te krijgen in de veranderende behoeften en uitdagingen in de sector, doormiddel van het ontwikkelen van een routekaart die jonge varkensboeren kan helpen om zich aan te passen aan de veranderende omstandigheden en een duurzame, financieel gezonde en leuke toekomst in de varkenshouderij te waarborgen. Deze routekaart moet een overzichtelijke kaart zijn waarop de varkenshouders van de toekomst op terug kunnen vallen. Deze routekaart moet de uitdagingen van de toekomst weergeven en laten zien hoe varkenshouders aan deze uitdagingen / doelen kunnen werken en waar ze hulp kunnen vinden om hier meer informatie over te vergaren. Ook moet dit een helder overzicht geven voor alle opgaves die er nog liggen in de varkenshouderij sector.

1.8 Hoofdvraag

Hoe ziet de routekaart voor de jonge varkenshouder eruit richting het jaar 2040?

1.9 Deelvragen

Welke specifieke uitdagingen en kansen zullen jonge varkensboeren richting het jaar 2040 bereiken?

Wat zijn de gewenste middelen (bijvoorbeeld een tool) die jonge varkensboeren nodig hebben om succesvol te zijn in de toekomstige varkenshouderij?

Wat voor financiële ondersteuning, subsidies of investeringsmogelijkheden zullen beschikbaar zijn voor jonge varkensboeren om hun activiteiten te ontwikkelen en te laten groeien?

Welke rol spelen technologische innovaties en digitalisering in de toekomst van de varkenshouderij, en hoe kunnen jonge boeren deze effectief benutten?

Wat zijn de verwachte veranderingen in wet- en regelgeving met betrekking tot de varkenshouderij, en hoe kunnen jonge boeren zich hierop voorbereiden?

1.10 Doelstelling

Het hoofddoel van dit onderzoek is om een gedetailleerde routekaart te ontwikkelen voor jonge varkenshouders, met het oog op de voorbereiding op de toekomst van de varkenshouderij in 2040. Deze routekaart zal rekening houden met alle cruciale aspecten die reeds benoemd zijn in de inleiding en de Knowledge gap. Jonge varkenshouders kunnen de routekaart gebruiken om te kijken welke onderwerpen en opgaves ze interessant vinden en hoe ze met de opgaven aan de slag kunnen gaan. Ook kunnen ze zo inzichtelijk krijgen welke partijen hen hierbij kunnen ondersteunen en waar eventuele subsidies ook financiële ondersteuning kunnen bieden om te werken aan deze doelen.

2. Aanpak (materiaal en methode)

Dit hoofdstuk beschrijft de aanpak en methoden die worden gebruikt voor het onderzoek naar de toekomst van de varkenshouderij middels een route kaart naar het jaar 2040. Het legt de basis voor de verzameling en analyse van gegevens om de gestelde onderzoeksvragen te beantwoorden.

2.1 Routekaart

De routekaart zal allereerst vormgegeven worden met alle informatie welke al bekend is zoals te vinden in de inleiding. Om ervoor te zorgen dat de routekaart verder tot stand komt, is het van cruciaal belang om inzichten te vergaren van deskundigen op het gebied van de varkenshouderij richting de toekomst. De eerste versie van deze routekaart zal dan ook aan de deskundigen getoond worden om deze zo verder uit te breiden, ook met informatie welke op dit moment nog niet bekend is. De keuze van deze experts is een strategische beslissing, gebaseerd op hun expertise en ervaring in de sector. Er zullen vijf experts geïnterviewd worden tijdens interview ronde 1 om zo de casestudy verder vorm te geven en om de routekaart verder uit te kunnen werken. Input van deze deskundigen uit de sector geeft handvaten om informatie welke nog niet bekend is op de verschillende thema's helder uit te splitsen op de routekaart. Materiaal om de routekaart verder vorm te gaan geven is een online programma waarop duidelijke pictogrammen te zien zijn en wanneer erop geklikt wordt wordt doorgelinkt naar een volgende overzichtelijke pagina. Zo kan iedere varkenshouder en geïnteresseerde zijn eigen 'route' bewandelen. Om de routekaart te testen zal er een 2^e interview ronde plaats gaan vinden waarin 2 jonge varkenshouder worden geïnterviewd om te toetsen om de routekaart werkt voor jonge varkenshouders.

2.2 Interview ronde 1 met sectorexperts

Allereerst is er een interview ronde geweest met vijf experts vanuit de sector. Om de routekaart verder vorm te kunnen geven. Deze interviews zijn afgenomen bij experts uit de sector. Dit waren;

Voorzitter Producenten Organisatie Varkenshouderij Linda Verriet. Door haar brede ervaring als belangenbehartiger en met haar brede kennis van de varkenshouderij sector. Wetende welke opgaven er nog aan zitten te komen voor de varkenshouderij.

Intensieve sector specialist van Boekhoudkantoor Countus, Rick ter Haar. Met zijn ervaring als sectorspecialist weet Rick ter Haar alles van de varkenshouderij op financieel gebied. Ook dit kan erg goed bijdragen aan de routekaart.

Harry ten Have van groen adviesbureau ten Have. Harry heeft met zijn groen adviesbureau veel ervaring met projecten als het verplaatsen van varkenshouderij bedrijven omtrent vergunningen, landelijke impasse en geur overlast. Ook rood voor rood projecten bij stoppers heeft Harry veel begeleid. Dit dient als waardevolle toevoeging.

Portefeuillehouder intensief varkenshouderij NAJK, Tim van der Mark. Door veel gesprekken met ministerie van LNV tijdens het vormen van het landbouwakkoord, wat helaas niet gelukt is. Kan Tim van der Mark bijdragen aan het door ontwikkelen en verder vormgeven van de routekaart. Als varkenshouder met veel kennis van zaken en het opstellen van de visie varkenshouderij van NAJK heeft ook de inbreng van Tim een waardevolle toevoeging aan de routekaart.

Antoon Sanders, Bedrijfsadviseur Dier van Arvalis ZBG IS ook geïnterviewd door zijn ervaring als ondernemerscoach en met zijn kennis als bedrijfsadviseur en vooruitziende blik op de sector kan ook zijn input goed gebruikt worden bij het vaststellen van de routekaart. Hierdoor levert hij een bijdrage aan de routekaart voor de toekomst van de varkenshouderij.

2.2.1 Interviewvragen: diepgang en relevantie

Tijdens de interviews van interview ronde 1 stonden de volgende drie kernvragen centraal:

1. *Herkenning van de routekaart:* In hoeverre herkent de expert de voorgestelde routekaart als een waardevol instrument voor de jonge varkenshouders?
2. *Aanvullingen op de routekaart:* Zijn er elementen die volgens de expert ontbreken op de voorgestelde routekaart? Zo ja, welke aanvullingen zouden de effectiviteit ervan vergroten?
3. *Impact op jonge varkenshouders:* Hoe ziet de expert de potentiële impact van de routekaart op het succes en de ontwikkeling van jonge varkenshouders? Kan dit instrument daadwerkelijk een verschil maken en hen dagelijks ondersteunen in de praktijk?

2.3 Interview ronde 2 met jonge varkenshouders

Naast de deskundigeninterviews zijn er ook twee jonge varkenshouders geïnterviewd nadat alle input van de experts verwerkt was. De routekaart is dan gereed en is dan bruikbaar voor de jonge varkenshouders. Voor hen moet immers de routekaart leesbaar en waardevol zijn. Vragen aan de varkenshouders waren onder andere; vind je de routekaart logisch en overzichtelijk, snap je hoe die werkt en hoe je een bepaalde weg in kunt slaan met je bedrijf waar jezelf als jonge varkenshouder blij van wordt? Zal je eventueel nog dingen aangepast willen hebben? Is alles goed te vinden op de routekaart? Wanneer de varkenshouders tevreden zijn is de routekaart gereed voor publicatie.

2.4 Interviews registreren en coderen

Deze casestudie hanteert een kwalitatief onderzoek, een aanpak om grondig inzicht te vergaren in de perspectieven van zowel deskundigen uit de varkenssector als (toekomstige) jonge varkenshouders. Kwalitatief onderzoek, gericht op het begrijpen van complexiteit, context en betekenissen wordt ingezet om gedetailleerde informatie te verkrijgen over de toekomst van de varkenshouderij, en hoe mensen uit de sector hierover denken.

Voor de vormgeving van de interviews zijn twee gedetailleerde vragenlijsten opgesteld, waarbij de vragen open en flexibel zijn om diepgaande gesprekken te stimuleren. Deze vragenlijsten zijn te vinden in hoofdstuk 2.7 en 2.8. Het streven naar een natuurlijk gespreksverloop tijdens de interviews bevordert een open en diepgaande uitwisseling van informatie. Hierbij wordt aandachtig geluisterd naar wat de deelnemers delen en wordt er ingespeeld op opmerkingen of interessante punten om een breed scala aan data te vergaren.

Voor het vastleggen van de interviews is er gebruik gemaakt van diverse methoden, waaronder persoonlijke ontmoetingen, telefonische gesprekken en virtuele platforms zoals Teams. Met toestemming van de geïnterviewde is het gesprek opgenomen, waarbij een geluidsopname is gemaakt. Deze opnames dienden later als basis om de vooraf bedachte vragen nauwkeurig in te vullen, waarbij de volledige aandacht tijdens het interview gericht was op het gesprek zelf zonder afleiding door vroegtijdige notities.

Een systematische aanpak van open coderen en dus een open gesprek voeren zorgt ervoor dat belangrijke thema's, patronen en uitspraken na het interview goed uitgesplitst konden worden. Regelmatige reflectie tijdens het interview waarborgde de uniformiteit en betrouwbaarheid van de resultaten. Deze methode bood de mogelijkheid tot een diepgaande data base van de diverse

perspectieven van experts binnen de varkenshouderij, wat cruciaal is voor het ontwikkelen van een routekaart naar 2040. En om inzicht te krijgen hoe (toekomstige) varkenshouders gebruik kunnen maken van de routekaart.

2.5 Uitwerking per deelvraag.

Er zijn vijf deelvragen, per deelvraag zijn er verschillende benaderingen nodig om tot een helder antwoord te komen. Hieronder is de benadering per deelvraag uitgewerkt.

Welke specifieke uitdagingen en kansen zullen jonge varkensboeren richting het jaar 2040 bereiken?

Om deze deelvraag te beantwoorden zal de beschikbare literatuur wat blijkt uit de inleiding gebruikt worden. Door al deze literatuur te bundelen en te verwerken in één overzicht voor de routekaart, wordt deze vraag beantwoord. Ook de interviews met de experts uit de sector dragen bij om deze deelvraag te beantwoorden. Kansen zijn immers erg belangrijk voor jonge ondernemers. Daarom is het belangrijk dat deze vraag goed beantwoord wordt met expertise uit de sector.

Wat zijn de gewenste middelen (bijvoorbeeld een tool) die jonge varkensboeren nodig hebben om succesvol te zijn in de toekomstige varkenshouderij?

Om deelvraag twee te beantwoorden zal uitwerking van de routekaart nodig zijn. Door het inrichten en vormgeven van de routekaart zal blijken welke middelen gewenst zijn bij jonge varkenshouders en wat op dit moment dus erg gemist wordt. Ook zal deze vraag beantwoord worden door interview ronde 2 waarin vragen worden gesteld aan twee jonge varkenshouders.

Wat voor financiële ondersteuning, subsidies of investeringsmogelijkheden zullen beschikbaar zijn voor jonge varkensboeren om hun activiteiten te ontwikkelen en te laten groeien?

Deelvraag drie zal grotendeels beantwoord worden door het interview met financieel expert Rick ter Haar van agrarisch boekhoudkantoor Countus. Ondernemers coach Antoon Sanders levert ook een bijdrage aan het beantwoorden van deze deelvraag. Ook de beschikbare literatuur draagt hier een belangrijke bijdrage aan mee om inzicht te krijgen welke mogelijkheden er financieel gezien al liggen voor de jonge varkenshouder.

Welke rol spelen technologische innovaties en digitalisering in de toekomst van de varkenshouderij, en hoe kunnen jonge boeren deze effectief benutten?

De vierde deelvraag zal beantwoord worden door beschikbare literatuur maar ook door het interview met Linda Verriet van de POV. Welke technische middelen zijn er al, wat zijn ontwikkelingen in de sector en waar liggen er kansen op gebied van technologische ontwikkelingen en digitalisering. Hoe kunnen jonge boeren deze kansen effectief benutten is een belangrijke vraag waar op deze manier ook antwoord op gegeven wordt. De techniek staat voorop en blijft een belangrijke speler in de varkenshouderij.

Wat zijn de verwachte veranderingen in wet- en regelgeving met betrekking tot de varkenshouderij, en hoe kunnen jonge boeren zich hierop voorbereiden?

De vijfde en tevens laatste deelvraag zal beantwoord worden door literatuur die al beschikbaar is maar ook zal de bijdrage van het interview met Tim van der Mark van het NAK en grote inbreng zijn. Hierdoor zal deze vraag beantwoord worden en de verwachte veranderingen in de sector helder uitgesplitst kunnen worden op de routekaart en dus ook inzichtelijk zijn voor de jonge varkenshouders. Wanneer deze informatie helder is kunnen de jonge boeren zich hierop voorbereiden.

2.6 Strategische keuze voor open interviewvragen

In het kader van het onderzoek, waarbij het doel was om een routekaart voor jonge varkenshouders richting het jaar 2040 te ontwerpen, werden specifieke deelvragen geformuleerd zoals te lezen op de vorige bladzijde. Deze deelvragen zijn gericht op het begrijpen van de uitdagingen, kansen en benodigde middelen voor jonge varkensboeren in de toekomstige varkenshouderij. De vragen besloegen tevens financiële ondersteuning, de rol van technologische innovaties, digitalisering en verwachte veranderingen in wet- en regelgeving.

Tijdens de interviews met experts en jonge varkenshouders binnen de varkenshouderij is bewust afgeweken van de standaard deelvragen die strikt gericht zijn op vooraf bepaalde parameters. Deze beslissing is genomen om de geïnterviewde ruimte te geven voor meer open en contextuele antwoorden, waarmee diepgaandere inzichten konden worden verkregen om de routekaart nog verder door te ontwikkelen.

De interviewvragen waren specifiek ontworpen om deelnemers uit te dagen om hun persoonlijke ervaringen, inzichten en meningen te delen met betrekking tot de voorgestelde routekaart voor jonge varkenshouders richting 2040. Door een meer open benadering te hanteren, waarbij de nadruk lag op algemene indrukken, visies, specifieke themagebieden, uitdagingen, kansen, betrokkenheid van belanghebbenden, en mogelijke veranderingen in wet- en regelgeving, kon dieper worden ingegaan op de complexiteit van het onderwerp.

Deze strategische keuze om af te wijken van de standaard deelvragen tijdens de interviews stelde het onderzoek in staat om niet alleen feitelijke informatie te verzamelen, maar ook rijkere, meer persoonlijke inzichten van experts en jonge varkenshouders te verkrijgen. Hierdoor werd een waardevolle bijdrage geleverd aan het ontwerp van de routekaart voor jonge varkenshouders, die rekening hield met een breder scala aan perspectieven en nuances binnen de varkenshouderij richting het jaar 2040.

De gestelde interviewvragen bleken effectief te zijn in het verkrijgen van waardevolle inzichten van zowel sectorexperts als jonge varkenshouders. Deze vragen zijn nauwkeurig afgestemd op de vooraf bepaalde deelvragen, waardoor een gerichte en gestructureerde aanpak mogelijk was tijdens de interviews. De betrokkenheid van sectorexperts zorgde voor diepgaande analyses en theoretische perspectieven, waarbij hun ervaring en kennis waardevolle context toevoegden aan de antwoorden op de deelvragen. Aan de andere kant boden interviews met jonge varkenshouders praktische inzichten en ervaringen vanuit de operationele activiteiten van de varkenshouderij.

Door de antwoorden te analyseren en te koppelen aan de specifieke deelvragen, kon een uitgebreid begrip van de uitdagingen, kansen en benodigde middelen voor jonge varkenshouders in kaart worden gebracht. De complementaire aard van de inzichten van sectorexperts en jonge varkenshouders heeft bijgedragen aan een integrale benadering van het onderzoek.

Deze gerichte aanpak, waarbij de interviewvragen nauwkeurig waren afgestemd op de deelvragen, heeft geleid tot een voltooid en uitgebreid onderzoek. Het samenvoegen van theoretische inzichten en praktijkervaringen heeft niet alleen bijgedragen aan het beantwoorden van de deelvragen, maar heeft ook een waardevolle basis gelegd voor een integraal begrip van de toekomst van de varkenshouderij, de routekaart richting 2040. De gebruikte interview vragen zijn op de volgende pagina's weergegeven.

2.7 Interview vragen sectorexperts

Onderstaande vragen zijn tijdens de interviews gesteld aan de sectorexperts.

1. Algemene indrukken van de Routekaart

- Wat zijn uw algemene indrukken van de voorgestelde routekaart voor de varkenshouderij? Ziet u het als een positieve stap voorwaarts?

2. Visies en doelen

- Wat denkt u van de visies en opgaven die in de routekaart worden gepresenteerd? Vindt u ze duidelijk en goed beschreven? Mist u nog wat?

3. Specifieke themagebieden

- De routekaart behandelt verschillende themagebieden zoals wet- en regelgeving, marketing en kringlooplandbouw. Welke van deze gebieden beschouwt u als het meest cruciaal voor de toekomst van de varkenshouderij?

4. Uitdagingen en kansen

- Wat ziet u als de belangrijkste uitdagingen en kansen die voortkomen uit de implementatie van de routekaart?

5. Rol van belanghebbenden

- In hoeverre denkt u dat varkenshouders op dit moment betrokken zijn bij het realiseren en analyseren van de doelen in de routekaart, die vastgesteld zijn door de overheid?

6. Tool

- Denkt u dat de routekaart een positieve toevoeging is voor jonge varkenshouders doordat dit meer inzicht geeft in alle thema's?

7. Rol van technologische innovaties en digitalisering

- Welke rol spelen technologische innovaties en digitalisering in de toekomst van de varkenshouderij, en hoe kunnen jonge boeren deze effectief benutten?

8. Verwachte veranderingen in wet- en regelgeving

- Wat zijn de verwachte veranderingen in wet- en regelgeving met betrekking tot de varkenshouderij, en hoe kunnen jonge boeren zich hierop voorbereiden?

9. Afsluitende vraag

- Heeft u verder nog op- en/of aanmerkingen op de routekaart?

2.8 Interview vragen jonge varkenshouders

Onderstaande vragen zijn gesteld tijdens de interviews met jonge varkenshouders.

1. Achtergrond

- Wat is je achtergrond in de varkenshouderij?

2. Algemene indruk van de routekaart:

- Wat is je algemene indruk van de routekaart?

3. Mening over de doelen in 2040:

- Ziet u deze doelen als haalbaar en wenselijk voor de sector?
- Zijn er specifieke doelen die u aanspreken, of zijn er doelen waar u mogelijk vraagtekens bij plaatst?

4. Uitdagingen in de routekaart:

- In hoeverre kunt u zich vinden in de beschrijving van de uitdagingen voor de varkenshouderij in de routekaart?

5. Beschrijving van de thema's:

- Vindt u dat de verschillende thema's, zoals license to produce, wet- en regelgeving, marketing, enz., goed zijn beschreven in de routekaart?

6. Visies op de varkenshouderij:

- Hoe goed weerspiegelen de beschreven doelen en uitdagingen in de routekaart uw eigen visie op de varkenshouderij in 2040?
- Zijn er onderwerpen waar meer concreetheid wenselijk is?

7. Toegevoegde waarde van de routekaart:

- Heeft de routekaart een toegevoegde waarde voor jou als varkenshouder en zou jij deze gaan gebruiken?

8. Delen van de routekaart:

- Hoe zou de routekaart gedeeld kunnen gaan worden onder varkenshouders?

9. Afsluitende vraag

- Heeft u verder nog op- en/of aanmerkingen op de routekaart?

3. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de bevindingen van de gehouden interviews gepresenteerd, zowel die met sectorexperts als met jonge (toekomstige) varkenshouders.

3.1 Resultaten interviews sectorexperts

Hieronder, in figuur 3 is de concept routekaart welke is voorgelegd aan de sectorexperts weergegeven. De interviews zijn samengevat en het resultaat hiervan is per thema uitgesplitst met antwoorden van de betrokken sectorexperts. Gedetailleerde verslagen van de volledige interviews per expert zijn beschikbaar in de bijlage.

Figuur 3 Concept routekaart voor interviews met sectorexperts (Stegink, 2023)

Algemene indrukken van de routekaart

De respondenten tonen over het algemeen positieve indrukken van de routekaart. Belangrijke elementen zijn overzichtelijkheid, luisteren naar zowel overheid als consument, en het in lijn brengen van bedrijfsvisie met externe factoren.

Visies en doelen

De gecombineerde antwoorden benadrukken het belang van zelfreflectie voor ondernemers en het begrijpen van wat de ondernemers willen. Verder wordt kennisdeling, draagvlak, en de 'license to produce' als essentieel beschouwd.

Specifieke themagebieden

De samenhang tussen wet- en regelgeving, maatschappelijke veranderingen en de "license to produce" wordt als cruciaal gezien. Over de themagebieden heen wordt het belang van kennis delen, draagvlak creëren, en financiering benadrukt. Respondenten gaven aan dat het belang van boer zoekt boer ook benoemd zal moeten worden in de routekaart.

Uitdagingen en kansen

De gecombineerde inzichten laten zien dat er kansen zijn in het aanpakken van CO2-uitstoot, het benutten van varkens als kringloopdieren, en het verwaarden van eigen producten. Uitdagingen liggen in ondernemerschap, financiering, samenwerking in de keten en het voorkomen van onnodige verplichtingen. Ook de uitdaging op het gebied van de omgeving waar een bedrijf zich bevindt is meermaals benoemd.

Rol van belanghebbenden

Verschillende perspectieven op de rol van belanghebbenden komen naar voren. Er wordt gepleit voor meer samenwerking binnen de sector, metingen als sturingsinstrument, en de cruciale rol van brancheorganisaties zoals POV. Ook wordt er gewezen op variaties in betrokkenheid binnen de sector, waarbij koplopers vooruitstrevend zijn en er een middengroep is die achterblijft.

Innovatie en technologie

Op het gebied van innovatie en technologie pleiten de respondenten voor een integrale aanpak, waarbij technologische ontwikkelingen worden ingezet om duurzaamheid te bevorderen. Hierbij wordt genoemd dat het cruciaal is om praktische toepasbaarheid en betaalbaarheid in acht te nemen.

Samenwerking in de sector

Samenwerking in de sector wordt als essentieel beschouwd. Er is consensus over het belang van kennisdeling, gezamenlijke doelen stellen en het bundelen van krachten. Tegelijkertijd wordt gewezen op mogelijke concurrentiegevoeligheid en de rol van de overheid in het faciliteren van samenwerking.

Veranderende rol van de ondernemer

De rol van de ondernemer verandert volgens de respondenten in de richting van een bredere maatschappelijke verantwoordelijkheid. Er wordt benadrukt dat ondernemers proactief moeten inspelen op veranderingen, en dat dit vraagt om een flexibele en lerende houding.

Communicatie en dialoog

Communicatie en dialoog worden gezien als sleutelfactoren. Respondenten benadrukken dat heldere communicatie naar de samenleving belangrijk is en dat er ruimte moet zijn voor open gesprekken met verschillende belanghebbenden.

Afsluitende opmerkingen

In de afsluitende opmerkingen benadrukken de respondenten nogmaals het belang van samenwerking, open communicatie en een gezamenlijke visie. Er is ook aandacht voor het praktisch implementeren van veranderingen, waarbij rekening gehouden moet worden met de diversiteit binnen de sector.

Input van interviews verwerken in de routekaart

De verkregen inzichten uit de interviews met sectorexperts hebben aanzienlijk bijgedragen aan het verhelderen van de routekaart voor de toekomst van de varkenshouderij. Deze waardevolle gesprekken zijn als bijlage toegevoegd. Door de deskundige meningen van de sectorexperts te integreren, is de routekaart niet alleen duidelijker geworden, maar biedt deze ook extra diepgang. Een opvallend gemeenschappelijk standpunt onder de experts is dat tijdens de interviews verschillende onderwerpen uitvoerig worden besproken en toegespitst. Zo is 'Boer zoekt boer' expliciet benoemd, waarbij de nadruk ligt op het verbinden van stoppende boeren, die een opvolger zoeken en eventuele beginnende boeren, opvolgers zonder thuis bedrijf binnen de sector. De omgevingsvisie is eveneens uitgelicht als cruciaal aspect in de toekomstplannen van de varkenshouderij. Daarnaast is er de driehoek, mens, omgeving en geld verwerkt in de routekaart deze speelt een belangrijke rol in de verdere ontwikkeling van de varkenshouderij. De bevindingen en adviezen van de sectorexperts hebben gediend als waardevolle input voor deze aspecten.

Het is ook interessant om te vermelden dat de interviews hebben bijgedragen aan het identificeren van mogelijkheden voor verdere educatie en training binnen de varkenshouderij. Denk hierbij aan het opzetten van leerprogramma's en trainingen, die zowel door scholen als door de producten organisatie varkenshouderij kunnen worden aangeboden. Het toevoegen van de routekaart aan het leerplein en kennisplatform voor de varkenshouderij lijkt een kansrijke stap om kennis te delen en de sector te versterken.

Deze inzichten en resultaten uit de interviews met sectorexperts vormen een solide basis voor het bepalen van de koers en het nemen van concrete stappen in de toekomst van de varkenshouderij als toevoeging aan de routekaart. De definitieve routekaart is weergegeven in de conclusie.

3.2 Resultaten interviews jonge (toekomstige) varkenshouders

De resultaten van de interviews met jonge varkenshouders is hieronder kort samengevat per thema.

Algemene indruk routekaart 2040:

Beide respondenten ervaren de routekaart als duidelijk en overzichtelijk. Ze benadrukken laagdrempeligheid, uitnodigende opmaak, en een stapsgewijze benadering.

Haalbaarheid en wenselijkheid doelen 2040:

Beide respondenten vinden de doelen haalbaar en wenselijk, met focus op duurzaamheid, milieu, investeringen, en langdurige wetgeving.

Specifieke doelen en vraagtekens:

Positieve ontvangst van duurzaamheid en milieu, met vraagtekens bij ketenintegratie, zichtbaarheid CO2 foodprint, dierenwelzijn, en uitdagingen rond concepten.

Beschrijving uitdagingen:

Beide respondenten zien de beschreven doelen in de routekaart als uitdagingen die gezamenlijk aangepakt kunnen worden. Ze erkennen de noodzaak om als sector hieraan te werken.

Beschrijving thema's in routekaart:

Beide respondenten prijzen de doordachte opbouw en begrijpelijkheid van de routekaart. Ze vinden de beschrijving van thema's, zoals financiering, essentieel.

Visie op varkenshouderij in 2040:

Beide respondenten delen de visie dat klimaat, milieu, en maatschappelijk draagvlak belangrijk worden. Ze pleiten voor promotie van duurzaam geproduceerd varkensvlees en voorspellen verschillen tussen varkenshouders.

Concreetheid in routekaart:

De routekaart wordt gezien als een mooi compleet overzicht zonder concrete missende punten. De grote uitdagingen richting 2040 worden als goed weergegeven beschouwd.

Toegevoegde waarde routekaart:

Beiden erkennen de bruikbaarheid van de routekaart. Het wordt gezien als waardevol, vooral voor jonge varkenshouders, en als iets dat aanzet tot nadenken en ideeën brengt.

Delen van de routekaart:

Aanbevolen om te delen via POV, boekhoudkantoren, scholen, jongerendagen, online beschikbaarheid, en fysieke verspreiding via nieuwsbrieven, met specifieke focus op jonge (tot 35 jaar) varkenshouders.

Toelichting interviews jonge varkenshouders

In de interviews met jonge varkenshouders wordt de routekaart voor de varkenshouderij in 2040 besproken. Beide respondenten benadrukken de helderheid en toegankelijkheid van de routekaart, die stapsgewijs en overzichtelijk de doelen en uitdagingen voor de sector presenteert. Ze erkennen de haalbaarheid en wenselijkheid van de gestelde doelen, met een focus op duurzaamheid, milieu, en maatschappelijk draagvlak.

De jonge varkenshouders delen een positieve indruk van de beschrijving van uitdagingen zoals dierenwelzijn en ketenintegratie. Ze waarderen de gedetailleerde aanpak van thema's zoals 'license to produce', wet- en regelgeving, en marketing in de routekaart. Beide respondenten zien het document als een waardevol instrument dat jonge varkenshouders en mensen werkzaam in de sector kan inspireren en aanzetten tot nadenken over de toekomst van de varkenshouderij. De suggesties voor verspreiding variëren van online beschikbaarheid tot delen via sectorgerichte organisaties en jongerendagen. De respondenten zijn zeer content met de routekaart.

3.3 Resultaten per deelvraag door sectorexperts en jonge varkenshouders

Dit hoofdstuk bevat de informatie die nodig is voor de beantwoording van de deelvragen in de conclusie.

Welke specifieke uitdagingen en kansen zullen jonge varkensboeren richting het jaar 2040 bereiken?

In de richting van 2040 worden jonge varkensboeren geconfronteerd met diverse uitdagingen en kansen in de varkenshouderij, zoals blijkt uit de verzamelde interviews. Een belangrijke uitdaging die naar voren komt, betreft de noodzaak tot duurzaam produceren. Zowel jonge boeren als sectorexperts erkennen dat investeringen in deze aspecten essentieel zijn, maar benadrukken tevens de economische haalbaarheid van dergelijke doelen. Een specifieke kans die jonge varkensboeren zien, is het vergroten van de zichtbaarheid van de CO₂-foodprint. Hierdoor kunnen zij transparantie bieden over de milieu-impact van hun activiteiten, wat gunstig kan zijn voor consumentenacceptatie. Bovendien wijzen zowel jonge boeren als sectorexperts op de kans om maatschappelijk draagvlak te vergroten door de sector actief te promoten en bewustzijn te creëren. Deze bevindingen suggereren dat de toekomstige trajecten voor jonge varkensboeren zowel uitdagingen als mogelijkheden met zich meebrengen, waarbij duurzaamheid en maatschappelijk bewustzijn centrale thema's zijn.

Wat zijn de gewenste middelen (bijvoorbeeld een tool) die jonge varkensboeren nodig hebben om succesvol te zijn in de toekomstige varkenshouderij?

Uit de verzamelde interviews blijkt dat jonge varkensboeren diverse gewenste middelen benoemen om succesvol te zijn in de toekomstige varkenshouderij. Een belangrijk aspect dat naar voren komt, is de behoefte aan praktische tools die de implementatie van duurzame bedrijfsvoering vergemakkelijken. Zowel jonge boeren als sectorexperts pleiten voor technologische oplossingen die bijdragen aan efficiënter gebruik van hulpbronnen, monitoring van milieu-impact en verbeterde traceerbaarheid. Daarnaast wordt de roep om educatieve middelen benadrukt, zoals trainingen en workshops, om jonge varkensboeren op de hoogte te houden van de laatste ontwikkelingen in de sector en hen te ondersteunen bij het nemen van duurzame beslissingen. Deze inzichten suggereren dat naast praktische tools, continue educatie als een cruciaal middel wordt beschouwd om de veerkracht en het succes van jonge varkensboeren in de toekomstige varkenshouderij te waarborgen.

Wat voor financiële ondersteuning, subsidies of investeringsmogelijkheden zullen beschikbaar zijn voor jonge varkensboeren om hun activiteiten te ontwikkelen en te laten groeien?

De interviews met zowel jonge varkensboeren als sectorexperts geven inzicht in mogelijke financiële ondersteuning, subsidies en investeringsmogelijkheden voor jonge varkensboeren om hun activiteiten te ontwikkelen en te laten groeien. Jonge varkensboeren benadrukken de noodzaak van een stabiel en gunstig financieringsklimaat. Hierbij wordt gesuggereerd dat overheidsinstanties subsidies kunnen verstrekken voor duurzame en ecologische praktijken en investeringen in technologische innovaties. Daarnaast komt naar voren dat de particuliere sector en financiële instellingen een rol kunnen spelen door specifieke leningen of programma's aan te bieden die zijn afgestemd op de behoeften van jonge varkensboeren. Het creëren van bewustzijn over beschikbare financiële instrumenten en het vereenvoudigen van toegang tot deze middelen lijkt essentieel volgens de geïnterviewden. Deze inzichten benadrukken het belang van een gevarieerd scala aan financiële instrumenten en ondersteuningsmechanismen om jonge varkensboeren in staat te stellen te stimuleren en te groeien in de toekomstige varkenshouderij.

Welke rol spelen technologische innovaties en digitalisering in de toekomst van de varkenshouderij, en hoe kunnen jonge boeren deze effectief benutten?

Uit de interviews met zowel jonge varkensboeren als sectorexperts blijkt dat technologische innovaties en digitalisering een cruciale rol zullen spelen in de toekomst van de varkenshouderij. De geïnterviewden benadrukken het belang van het omarmen van nieuwe technologieën, zoals slimme staltechnologie, data-analyse en monitoringssystemen, om efficiënter en duurzamer te produceren. Jonge varkensboeren geven aan dat het begrijpen en effectief toepassen van deze technologieën hen kan helpen bij het verbeteren van dierenwelzijn, het optimaliseren van productieprocessen en het verminderen van milieueffecten. De sectorexperts benadrukken het belang van educatie en training voor jonge boeren om hen in staat te stellen deze technologische innovaties effectief te benutten. Het opzetten van platforms, zoals workshops en trainingssessies, wordt genoemd als een mogelijke aanpak om jonge boeren vertrouwd te maken met de nieuwste ontwikkelingen in technologie en digitalisering. Deze inzichten wijzen op de cruciale rol van continue educatie en de implementatie van geavanceerde technologische oplossingen om de varkenshouderij toekomstbestendig te maken.

Wat zijn de verwachte veranderingen in wet- en regelgeving met betrekking tot de varkenshouderij, en hoe kunnen jonge boeren zich hierop voorbereiden?

Uit de verzamelde interviews met jonge varkensboeren en sectorexperts komt naar voren dat er verwachte veranderingen in wet- en regelgeving zijn met betrekking tot de varkenshouderij. De geïnterviewden geven aan dat er waarschijnlijk meer nadruk zal worden gelegd op duurzaamheid, dierenwelzijn en milieuaspecten. Om zich hierop voor te bereiden, wordt benadrukt dat jonge varkensboeren op de hoogte moeten blijven van de actuele wetgeving en proactief moeten deelnemen aan brancheorganisaties en overlegplatforms. Het belang van samenwerking en lobbyen om de belangen van de varkenshouderij te behartigen wordt ook genoemd. Daarnaast wordt educatie genoemd als een belangrijk aspect, waarbij jonge boeren zich bewust moeten zijn van de veranderende regelgeving en eventueel ondersteuning kunnen zoeken bij juridische adviseurs. Het inzetten op transparantie en communicatie met stakeholders, waaronder de overheid en de maatschappij, wordt aangemerkt als een effectieve strategie om de veranderingen in wet- en regelgeving in goede banen te leiden. Deze inzichten suggereren dat anticiperen op en meebewegen met veranderende regelgeving essentieel is voor jonge varkensboeren om een duurzame en compliant bedrijfsvoering te waarborgen.

4. Discussie

Dit afstudeerwerkstuk heeft zich gericht op het ontwikkelen van een routekaart voor de varkenshouderij richting het jaar 2040. In deze discussie wordt er geëvalueerd of het gestelde doel is bereikt, ook wordt er gereflecteerd op de oorspronkelijke verwachtingen en worden inzichten gedeeld die tijdens het onderzoek zijn verkregen.

Doelbereiking

Het voornaamste doel van dit afstudeerwerkstuk was het ontwikkelen van een routekaart voor de varkenshouderij richting het jaar 2040. Een analyse van de resultaten bevestigt dat dit doel met succes is bereikt. De ontwikkelde routekaart biedt niet alleen een gestructureerd kader om jonge varkenshouders verder te helpen maar fungeert tevens als een instrument dat voortdurend kan worden aangepast aan de veranderende omstandigheden.

Reflectie op voorafgaande verwachtingen

Voorafgaand aan het onderzoek werden bepaalde verwachtingen gekoesterd over de ontwikkelingen en knelpunten binnen de varkenshouderij. Echter, tijdens het onderzoek zijn er opmerkelijke ontdekkingen gedaan die de aannames hebben aangescherpt. Vooral op het gebied van emissiereductie en dierenwelzijn heeft de varkenshouderij al substantiële vooruitgang geboekt. Deze bevindingen, verkregen uit zowel literatuuronderzoek als interviews, hebben belangrijke implicaties voor de verdere invulling en prioritering van de routekaart, omdat bepaalde doelen mogelijk al in ontwikkeling zijn.

Ook was er voorafgaand nog niet bekend hoe de routekaart er exact uit zal gaan zien. Om het zo overzichtelijk mogelijk te houden voor de jonge varkenshouder is er gekozen voor deze opzet. De routekaart kan door (startende) ondernemers doorgelopen worden en ze kunnen kiezen met welke thema's ze graag aan de slag willen of waar ze meer informatie over willen vergaren. Er is bewust niet gekozen voor een beslisboom omdat iedere ondernemer zelfstandig zijn/haar keuze moet maken in wat bij het type ondernemer en de persoon zelf past. Wanneer dit doormiddel van een beslisboom tot stand zou komen zou een ondernemer wellicht een keuze maken die niet bij hem/haar past en daar is de routekaart niet voor bedoeld. Het gaat puur om het stukje informatievoorziening.

Daarnaast wijzen de bevindingen op mogelijke opgaven voor varkenshouders. De routekaart zou niet alleen als leidraad moeten dienen voor de bestaande uitdagingen en kansen maar ook als een systeem voor bewustwording voor de nieuwe vraagstukken die nog gaan komen. Voorafgaand aan het onderzoek had het zinvol kunnen zijn om meer input te verzamelen over hoe de routekaart eruit zou moeten zien en hoe gedetailleerd deze zal moeten worden.

Onderzoeksmethodologie

Een kritische evaluatie van de toegepaste onderzoeksmethoden bevestigt de adequaatheid ervan voor het verzamelen van relevante gegevens. De combinatie van literatuuronderzoek en interviews met zowel sectorexperts als jonge varkenshouders heeft een rijkdom aan informatie opgeleverd. Terwijl de literatuur de theoretische basis levert, gaven de interviews praktijkgerichte inzichten die niet alleen de bestaande kennis bevestigden maar ook nieuwe perspectieven openden.

De keuze voor interviews als onderzoeksmethode heeft zowel voordelen als beperkingen. Hoewel het waardevol was om de inzichten van sectorexperts en jonge varkenshouders te verkrijgen, bleef de diversiteit in de respondentengroep beperkt tot de agrarische sector. Een breder scala aan

respondenten, bijvoorbeeld vanuit technologische of milieuhoecken, had een breder perspectief kunnen bieden.

Reikwijdte van de resultaten

De resultaten van dit onderzoek hebben niet alleen theoretische waarde, maar bieden concrete en praktische richtlijnen voor de varkenshouderijsector. De ontwikkelde routekaart fungeert als een leidraad met strategieën die voor elke varkenshouder toepasbaar zijn. Dit impliceert dat de routekaart niet slechts een theoretisch document is maar daadwerkelijk de potentie heeft om te dienen als een praktisch instrument binnen de sector.

Hoewel de routekaart theoretisch bruikbaar is, zou een grondiger analyse van de specifieke uitdagingen waarmee varkenshouders worden geconfronteerd nog uitgebreider kunnen. Een gedetailleerdere benadering van de haalbaarheid en implementatie van de routekaart binnen verschillende bedrijfsvoeringen zou de praktische toepassing ervan kunnen vergroten.

Impact van interviews op routekaart

De interviews met zowel sectorexperts als jonge varkenshouders hebben aanzienlijke invloed gehad op de vormgeving en inhoud van de routekaart. De directe betrokkenheid van experts en belanghebbenden heeft bijgedragen aan het verfijnen en aanpassen van de thema's en doelen binnen de routekaart. Terwijl de literatuur de theoretische basis verschaftte, gaven de interviews praktijkgerichte inzichten die een waardevolle aanvulling vormden en soms zelfs afwijkingen van de bestaande literatuur aan het licht brachten.

Echter, de routekaart had wellicht nog meer baat gehad bij meer nadruk op mogelijke beperkingen en kritiekpunten vanuit de geïnterviewden, waardoor deze robuuster en evenwichtiger zou zijn.

Gekozen aanpak

De gekozen aanpak voor de discussie en presentatie van resultaten heeft gezorgd voor een gestructureerde evaluatie. Door kritisch te kijken naar de resultaten in relatie tot de eerste verwachtingen en de nadruk te leggen op de impact van interviews op de routekaart, is een diepgaande en samenhangende analyse tot stand gekomen. De kritische houding ten opzichte van de eigen methodologie en resultaten draagt bij aan de geloofwaardigheid van het onderzoek.

De discussie legt sterke nadruk op de positieve aspecten van het onderzoek en de ontwikkelde routekaart. Het beperkte inzicht in mogelijke tekortkomingen en beperkingen weerhoudt de discussie ervan evenwichtig en kritisch te zijn. Een meer gebalanceerde benadering, waarin ook ruimte is voor eventuele valkuilen, had de discussie tijdens het onderzoek kunnen vergroten.

Wat kan de doelgroep ermee?

De ontwikkelde routekaart is niet alleen informatief maar ook actiegericht voor de doelgroep binnen de varkenshouderij. Varkenshouders kunnen de routekaart gebruiken als een concreet instrument om strategische beslissingen te nemen en initiatieven te implementeren op hen bedrijf. Het praktische karakter van de routekaart maakt deze direct bruikbaar in de dagelijkse bedrijfsvoering, wat de relevantie en waarde ervan vergroot.

De discussie over wat de doelgroep met de routekaart kan, blijft enigszins abstract. Concrete voorbeelden van succesvolle uitvoering van de routekaart in de praktijk had uitgebreider gekund door meer jonge varkenshouders te interviewen en deze de routekaart langer laten gebruiken dan een aantal dagen voor het interview.

Verandering onderzoeksofzet deelvragen door vertaald naar interviewvragen

De keuze om deelvragen om te zetten naar interviewvragen heeft aanzienlijk bijgedragen aan de diepgang van de verzamelde informatie. Door meer interactie mogelijk te maken en gedetailleerde inzichten te verkrijgen van de respondenten, heeft deze aanpak gezorgd voor rijke gegevens die direct relevant zijn voor de ontwikkeling van de routekaart. Door de interview vragen gericht te stellen kon er meer worden in gehaakt in een breder kader dan door alleen de deelvragen te gebruiken. Zo werden er aan de sectorexperts meer sector brede vragen gesteld waarbij er bij de jonge varkenshouders meer werd ingegaan op de ontwikkelde routekaart.

De verschuiving van deelvragen naar interviewvragen heeft de diepgang van de informatie vergroot, maar er is minder aandacht besteed aan mogelijke vertekening van antwoorden door de interviewmodus. Een meer kritische benadering van de interviewtechnieken zou de betrouwbaarheid van de verzamelde gegevens hebben versterkt en nog verder vergroot kunnen hebben.

De discussie biedt een grondige evaluatie van de diverse aspecten van het onderzoek, waarbij zowel de successen als leerpunten worden belicht. Het vormt een brug tussen de verzamelde gegevens en de praktische toepasbaarheid ervan voor de varkenshouderijsector.

Vergelijking met literatuur

Dit afstudeerwerkstuk gaat over het ontwerpen van een routekaart voor de varkenshouderij met het oog op het jaar 2040. Reflectie op de verwachtingen benadrukt de impact van het onderzoek, zoals eerder verwacht op basis van literatuurstudie. Echter, nieuwe inzichten uit zowel de literatuur als uitgevoerde interviews wijzen erop dat bepaalde doelen reeds in ontwikkeling zijn, wat mogelijk de aanvullingen op de routekaart zou kunnen beïnvloeden. De samenhang tussen literatuuronderzoek en interviewgegevens biedt een combinatie van theoretische inzichten en praktische toepassingen.

Nieuwe ontwikkelingen

De sector ervaart momenteel een stagnatie, waarbij normale bewegingen belemmerd worden door het uitblijven van beleid, met name op het gebied van innovatie- en verplaatsingsregelingen. Deze situatie belemmert de gebruikelijke dynamiek en vooruitgang in de sector, waardoor onzekerheid ontstaat over toekomstige ontwikkelingen. Het wachten op beleidsmaatregelen kan invloed hebben op de besluitvorming en activiteiten binnen de sector, waardoor een gevoel van stilstand ontstaat. Het is van belang dat beleidskaders duidelijkheid bieden, zodat de sector weer in beweging kan komen en kan anticiperen op toekomstige uitdagingen en kansen.

Daarnaast ervaren varkenshouders momenteel moeilijkheden bij het verkrijgen van financiering vanwege terughoudendheid bij banken. Deze terughoudendheid kan verdere belemmeringen veroorzaken, aangezien financiële ondersteuning cruciaal is voor de uitvoering van innovaties en verplaatsingen. Het is van belang dat beleidsmakers en financiële instellingen samenwerken om passende financiële oplossingen te vinden, zodat varkenshouders de nodige middelen krijgen om hun activiteiten voort te zetten en aan te passen aan veranderende omstandigheden.

5. Conclusie

In dit hoofdstuk wordt de conclusie van het onderzoek weergegeven, allereerst de beantwoording van de deelvragen, hierna de hoofdvraag van het onderzoek; Hoe ziet de routekaart voor de jonge varkenshouder eruit richting het jaar 2040?

5.1 Beantwoorden deelvragen

Elke deelvraag die van tevoren is geformuleerd wordt hieronder beantwoord door middel van alle verkregen informatie middels literatuuronderzoek en afgenomen interviews.

Welke specifieke uitdagingen en kansen zullen jonge varkensboeren richting het jaar 2040 bereiken?

Jonge varkensboeren zullen in de richting van 2040 te maken krijgen met een breed scala aan uitdagingen en kansen in de varkenshouderijsector. Uit de interviews met zowel sectorexperts als jonge varkenshouders komt naar voren dat deze uitdagingen en kansen voornamelijk gericht zijn op verschillende thema's. Duurzaamheid en milieu blijken belangrijke onderwerpen te zijn, waarbij de sector moet investeren in verantwoorde productiemethoden. Dierenwelzijn en gezondheid zijn andere belangrijke aandachtsgebieden, met de nadruk op het bevorderen van natuurlijk gedrag van varkens en het verminderen van antibioticagebruik.

Ketenintegratie, internationalisering en innovatie en technologie zijn eveneens thema's die jonge varkensboeren zullen moeten aangaan. Het inspelen op consumententrends, anticiperen op klimaatverandering en het creëren van maatschappelijk draagvlak voor de varkenshouderij vormen eveneens cruciale uitdagingen en kansen.

De ontwikkelde routekaart biedt een gestructureerd kader dat jonge varkensboeren kan helpen bij het navigeren door deze complexe thema's. Het geeft hen de mogelijkheid om gericht met deze uitdagingen en kansen aan de slag te gaan en biedt een overzichtelijk pad naar een duurzame toekomst voor de varkenshouderij in 2040.

Wat zijn de gewenste middelen (bijvoorbeeld een tool) die jonge varkensboeren nodig hebben om succesvol te zijn in de toekomstige varkenshouderij?

Om succesvol te zijn in de toekomstige varkenshouderij hebben jonge varkensboeren behoefte aan diverse middelen, zoals uit de afgenomen interviews naar voren komt. Ten eerste is heldere wet- en regelgeving essentieel. Dit biedt jonge varkenshouders duidelijke richtlijnen voor gerichte investeringen en duurzame bedrijfsvoering. Daarnaast zijn effectieve marketingtools onmisbaar om de sector aantrekkelijk te positioneren en het maatschappelijk draagvlak te vergroten.

Interactieve studieclubs en bijeenkomsten spelen een cruciale rol in het delen van ervaringen en kennis tussen jonge varkensboeren. Het bevordert samenwerking en biedt een platform voor het bespreken van uitdagingen en innovatieve oplossingen. Toegang tot digitale platforms is eveneens van groot belang. Hier kunnen jonge varkensboeren actuele informatie vinden over markttrends, technologische ontwikkelingen en andere relevante aspecten van de varkenshouderij.

De combinatie van deze middelen vormt een robuust pakket dat jonge varkensboeren in staat stelt om effectief te opereren en zich aan te passen aan de veranderende eisen en verwachtingen in de toekomstige varkenshouderij.

Wat voor financiële ondersteuning, subsidies of investeringsmogelijkheden zullen beschikbaar zijn voor jonge varkensboeren om hun activiteiten te ontwikkelen en te laten groeien?

Financiële ondersteuning, subsidies en investeringsmogelijkheden spelen een essentiële rol in het ontwikkelen en laten groeien van de activiteiten van jonge varkensboeren. Naast de bredere investeringsmogelijkheden die beschikbaar zijn, zoals nieuwe financieringsvormen en het bedrijfsovernamefonds van de overheid, kwam uit de interviews naar voren dat er behoefte is aan meer transparantie en eenvoud in het aanvraagproces. Jonge varkensboeren benadrukten de complexiteit van het verkrijgen van financiële steun en benoemden de wenselijkheid van een tool, zoals een centraal informatiesysteem, dat beschikbare financiële regelingen en subsidies overzichtelijk presenteert, inclusief begeleiding bij het aanvraagproces. Een dergelijke combinatie van middelen biedt jonge varkensboeren een stabiel pakket ter ondersteuning van een succesvolle toekomstige varkenshouderij.

Welke rol spelen technologische innovaties en digitalisering in de toekomst van de varkenshouderij, en hoe kunnen jonge boeren deze effectief benutten?

In de toekomst van de varkenshouderij vervullen technologische innovaties en Artificial Intelligence (AI) een cruciale rol, zoals blijkt uit de inleiding van dit rapport en bevestigd door de verkregen inzichten uit de interviews. Met name op het gebied van automatisering, data-gestuurd management en duurzaam ondernemen nemen deze ontwikkelingen een sleutelpositie in. Vooruitgangen, waaronder emissiereductie, voerinnovaties en een aanzienlijke afname van antibioticagebruik, dragen bij aan verbeterde efficiëntie en duurzaamheid in de sector. Jonge boeren kunnen deze kansen benutten door te investeren in geavanceerde technologieën, zoals automatisering en data-analyse, waarmee ze kunnen bijdragen aan een concurrerende en toekomstbestendige varkenshouderijsector.

Wat zijn de verwachte veranderingen in wet- en regelgeving met betrekking tot de varkenshouderij, en hoe kunnen jonge boeren zich hierop voorbereiden?

De verwachte veranderingen in wet- en regelgeving voor de varkenshouderij omvatten diverse aspecten, zoals geïllustreerd in zowel de literatuur als de afgenomen interviews met sectorexperts en jonge varkenshouders. De belangrijkste ontwikkelingen op gebied van wet- en regelgeving zijn:

Convenant Dierwaardige Veehouderij

Er wordt gewerkt aan een convenant tussen overheid, belangenbehartigers en maatschappelijke organisaties. Hoewel nog niet definitief, benadrukken de interviews het belang voor jonge varkensboeren om op de hoogte te blijven van dit convenant. Actieve betrokkenheid bij overlegorganen is essentieel, zodat zij in staat zijn om adequaat in te spelen op de uiteindelijke afspraken.

Stikstofwet

Het uitkopen van boeren voor stikstofruimte en het geplande stikstoffonds van 25 miljard euro zijn belangrijke veranderingen. Jonge varkensboeren moeten zich bewust zijn van de impact op hun bedrijven en actief de voortgang van deze wetgeving volgen. Het anticiperen op mogelijke wijzigingen in bedrijfsvoering, zoals emissiereductie, is cruciaal.

Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG)

De herinrichting van het landelijk gebied kan onzekerheid met zich meebrengen voor varkenshouders. Het concept van gebiedsgerichte aanpak, zoals benoemd in de interviews,

benadrukt de samenwerking tussen boeren, overheid en de maatschappij. Jonge boeren moeten de ontwikkelingen in de gaten houden en betrokken blijven bij overlegorganen.

Kaderrichtlijn water (KRW)

Europese wetgeving stelt doelen voor waterkwaliteit en waterbeheer. De interviews geven aan dat Nederlandse varkenshouders worden beïnvloed door maatregelen en verplichtingen met betrekking tot waterbeheer en waterkwaliteit. Bewustzijn van deze wetgeving is belangrijk, en jonge boeren moeten hun bedrijfsvoering mogelijk aanpassen om aan deze doelen te voldoen.

Omgevingsvisie

Het belang van de omgevingsvisie wordt benadrukt in de interviews, waarin het richtlijnen biedt voor duurzaam en toekomstgericht ondernemen. Jonge varkenshouders moeten zich laten leiden door milieubewustzijn, ruimtelijke ordening, innovatie en marktorientatie, zoals voorgesteld door de visie. Het volgen van informatie van de overheid en deelnemen aan overlegorganen is noodzakelijk om proactief op deze veranderingen in te spelen.

De conclusie is dat jonge varkensboeren zich kunnen voorbereiden op deze verwachte veranderingen door een actieve rol te spelen in overlegorganen, op de hoogte te blijven van de voortgang van wetgeving, en hun bedrijfsvoering aan te passen aan de nieuwe eisen. De interviews en literatuur bieden waardevolle inzichten die jonge boeren kunnen helpen bij het begrijpen en navigeren van deze veranderende regelgeving.

5.2 Beantwoorden hoofdvraag

Op de volgende pagina bevindt zich de ontwikkelde routekaart richting het jaar 2040. Door erop te klikken wordt er doorgelinkt naar een PDF-document waarin alle hyperlinks werken. De routekaart zal als PDF-document worden gepubliceerd zodat deze onder jonge varkenshouders gemakkelijk verspreid kan worden. Hierbij is de doelstelling behaald en de knowledge gap; "De toekomst van de varkenshouderij in 2040: Identificatie van de behoeften en ontwikkeling van een routekaart voor jonge varkensboeren, wat is er nog niet bekend?" beantwoord.

In de routekaart zijn onderstaande thema's behandeld. Hierbij een korte toelichting per thema.

Thema's;

1. Wat Wil Ik?

Dit fundamentele thema richt zich op de individuele doelen en ambities van varkenshouders. Het vraagt om een diepgaande zelfreflectie en het formuleren van persoonlijke en professionele doelstellingen voor de toekomst. Waar word ik als varkenshouder blij van?

2. Visies varkenshouderij

Dit thema betreft de al bekende visies binnen de varkenshouderij. Het stimuleert samenwerking en het creëren van een gedeelde toekomstvisie die de gehele sector kan leiden naar duurzame en weloverwogen beslissingen.

3. Sectorale opgaven

Hier worden de specifieke uitdagingen en vraagstukken van de varkenshouderij richting de toekomst geïdentificeerd. Dit omvat onder andere milieuaspecten, dierenwelzijn en economische duurzaamheid.

4. License to produce

Dit thema draait om de maatschappelijke acceptatie van de varkenshouderij. Het streven is naar een 'license to produce', waarbij de sector het vertrouwen wint van de samenleving door transparantie, duurzaamheid en verantwoordelijkheid.

5. Wet- en regelgeving

Het thema wet- en regelgeving behandelt de huidige en toekomstige regelgeving waarmee varkenshouders te maken hebben. Het omvat ook mogelijke veranderingen en het vinden van evenwicht.

6. Marketing

Dit thema benadrukt het belang van effectieve marketingstrategieën om de producten van de varkenshouderij positief in de markt te positioneren. Het omvat branding, communicatie en het begrijpen van consumententrends.

7. Vergunningverlening

Hier worden de uitdagingen en mogelijkheden met betrekking tot vergunningverlening besproken. Het doel is om een soepel proces te waarborgen en mogelijke obstakels in kaart te brengen.

8. Financiering

Financiering behandelt de economische aspecten van de varkenshouderij, inclusief investeringsmogelijkheden, subsidies en het beheren van financiële risico's in een dynamische agrarische omgeving.

9. Kringlooplandbouw

Dit thema omvat de transitie naar kringlooplandbouw binnen de varkenshouderij. Het streeft naar een duurzaam gebruik van hulpbronnen, minimaliseren van afval en het creëren van gesloten kringlopen.

10. Concepten

Concepten verwijst naar innovatieve benaderingen en ideeën binnen de varkenshouderij, met inbegrip van nieuwe technologieën, bedrijfsmodellen en productiemethoden.

11. Korte Keten

Het korte keten thema bevordert directe verbindingen tussen producenten en consumenten. Het onderzoekt mogelijkheden om lokale markten te bedienen en consumenten bewuster te maken van de herkomst van hun voedsel.

12. Blijje Varkensboer

Dit thema richt zich op het welzijn van de varkenshouder zelf. Het benadrukt het belang van persoonlijk welzijn, balans tussen werk en privé, en het creëren van een positieve en duurzame toekomst voor varkenshouders.

5.3 Routekaart varkenshouderij richting 2040

Op de volgende pagina is de routekaart beschikbaar. Door hierop door te klikken komt u in een pdf-bestand waarin alle links in het bestand beschikbaar zijn. Door op de links te klikken wordt er doorgelinkt naar de volgende pagina waar informatie over dat thema beschikbaar is. De routekaart is vormgegeven door het gebruik van het programma Canva.

Wat wil ik?

Heb ik een bedrijf of zoek ik er nog een? Waar wil ik naartoe met mijn bedrijf en wat maakt mij gelukkig? Hoe ga ik om met de driehoek mens, geld en omgeving?

1BEGIN
2023START
2023 - 2024**2****Visies varkenshouderij**

Er zijn meerdere toekomst visies geschreven over de varkenshouderij hier vind je er drie.

Sectorale opgaven

Voor de varkenshouderij liggen er naar de toekomst toe meerdere uitdagingen. Deze vind je hier.

3RICHTING
2040PRODUCEREN
2023 - 2040**4****License to produce**

Nederlanders blijven varkensvlees eten. Er is dus zeker een license to produce. Ook zijn er vijf ambities om te kunnen blijven produceren.

Wet- en regelgeving

Huidige wet- en regelgeving vind je hier. Toekomstige Wet- en regelgeving is hier te vinden. De Omgevingsvisie is cruciaal.

5(ON)BEKEND
2023TOEKOMST
2023 - 2040**6****Marketing**

Marktaandeel van 8% er liggen kansen voor het Holland Varken en The Pigstory. Als varkenshouder kun je hier aan bijdragen.

Vergunningverlening

1. Factoren rondom vergunningverlening, 2. Een overzicht van benodigde vergunningen, 3. Routekaart voor bouwen.

7HUIDIG
2023MOGELIJKHEDEN
anno 2023**8****Financiering**

Op dit moment lastig. Anno 2023 zijn er nieuwe vormen van financiering beschikbaar. Bedrijfsovernamefonds, Vermogensversterkend Krediet is ook aan te vragen.

Kringlooplandbouw

Een varken is van oudsher een kringloofdier. Richting 2040 liggen er kansen voor kringlooplandbouw in de varkenshouderij.

9OUDSHER
Vroeger tot 2040NIEUWE MARKTEN
2023 - 2040**10****Concepten**

Potentie in concepten, is dat wat voor mij als varkenshouder? Dit is een belangrijk fundament onder een toekomstbestendige varkenshouderij.

Korte keten

Opties voor huisverkoop nemen toe. Dit is de wet- en regelgeving omtrent huis verkoop. Ook is er het rapport omtrent de nationale samenwerking korte keten.

11AFZET
2023 - 2040FINISH
2040**12****Blijve varkensboer**

Ga als boer toekomstgericht aan de slag, haak aan bij de thema's waar je zelf gelukkig van wordt!

6. Aanbevelingen

Dit hoofdstuk geeft aanbevelingen weer over de hoofdvraag, of terwijl de routekaart richting het jaar 2040. Allereerst zal er een toelichting worden gegeven, hoe wordt de routekaart gepresenteerd wordt aan jonge varkenshouders. Daarna worden er aanbevelingen per thema gedaan en hoe dit vertaald zal kunnen worden naar praktische toepassing voor jonge varkenshouders. Daarna worden aanbevelingen op korte en lange termijn toegelicht en de eventuele uitbreiding van de routekaart naar andere sectoren.

6.1 Presentatie routekaart

De routekaart zal door ketenpartijen, belangenbehartigers maar ook door varkenshouderij gerelateerd opleidingen gebruikt kunnen worden om weer te geven wat er nu daadwerkelijk allemaal afkomt op jonge varkenshouders en de sector. Wanneer de routekaart door belangenbehartigers verspreid wordt kan de routekaart verzonden worden naar leden. Door de routekaart online te plaatsen kunnen jonge (varkens)boeren deze routekaart ook zelfstandig opzoeken om zich zo verder te verdiepen in alle onderstaande thema's. Het doel is dat de routekaart zo breed mogelijk gedeeld wordt zodat zoveel mogelijk jonge varkenshouders de routekaart te zien krijgen. Deze routekaart zal dus sector breed gedeeld gaan worden om een zo groot mogelijk bereik te krijgen.

6.2 Aanbeveling per thema

1. **Wat Wil Ik?** *Praktische toepassing:* Jonge varkenshouders kunnen workshops en trainingen volgen om hun persoonlijke doelen en waarden te definiëren. Dit helpt hen bij het vaststellen van een duidelijke visie voor hun bedrijf en persoonlijke ontwikkeling. Maar ook het stilstaan bij hoe ben ik als persoon en hoe zie ik mijn eigen bedrijf in de toekomst is een belangrijke vraag die jongeren zichzelf zouden moeten stellen.
2. **Visies varkenshouderij** *Praktische toepassing:* Actieve betrokkenheid bij branchebijeenkomsten en het delen van ervaringen met andere varkenshouders bevorderen een gemeenschappelijke visie. Door gezamenlijk na te denken over de toekomst van de varkenshouderij, kunnen jonge varkenshouders ideeën uitwisselen en gezamenlijke doelen formuleren. Door de huidige visies te bestuderen kunnen jonge boeren hier input uit halen.
3. **Sectorale opgaven** *Praktische toepassing:* Jonge varkensboeren kunnen zich aansluiten bij sectororganisaties zoals de Producten Organisatie Varkenshouderij en deelnemen aan initiatieven die gericht zijn op het aanpakken van gemeenschappelijke uitdagingen, zoals het verminderen van antibiotica gebruik en het bevorderen van dierenwelzijn.
4. **License to produce** *Praktische toepassing:* Investeren in duurzame en diervriendelijke praktijken, zoals het implementeren van hightech monitoringssystemen en het verminderen van milieubelasting, verzekert jonge varkensboeren van een 'license to produce' die voldoet aan de steeds strengere normen.
5. **Wet- en regelgeving** *Praktische toepassing:* Het regelmatig bijhouden van updates in wet- en regelgeving en proactief inspelen op veranderingen. Dit kan onder andere inhouden dat jonge varkenshouders investeren in milieuvriendelijke technologieën om aan de voorschriften te voldoen en binnen projecten van bijvoorbeeld overheden mee te draaien.
6. **Marketing** *Praktische toepassing:* Jonge varkensboeren kunnen hun bedrijf profileren door middel van online marketing, social media en het aanbieden van lokale producten. Dit vergroot niet alleen de zichtbaarheid maar ook de band met consumenten.

7. **Vergunningverlening** *Praktische toepassing:* Het opzetten van gestructureerde dossiers en het proactief communiceren met de lokale overheid vereenvoudigt het vergunningsproces. Jonge varkenshouders kunnen ook participeren in voorlichtingsprogramma's over vergunningvereisten.
8. **Financiering** *Praktische toepassing:* Het diversifiëren van inkomstenbronnen en het investeren in moderne, efficiënte systemen vergroten de aantrekkelijkheid voor financiers. Bovendien kunnen jonge varkensboeren gebruik maken van subsidies en leningen die gericht zijn op duurzaamheid en bedrijfsovername.
9. **Kringlooplandbouw** *Praktische toepassing:* Implementeren van kringloopprincipes zoals het hergebruiken van meststoffen op eigen land, waardoor jonge varkensboeren minder afhankelijk worden van externe inputs en tegelijkertijd de bodemgezondheid bevorderen.
10. **Concepten** *Praktische toepassing:* Het ontwikkelen van nieuwe bedrijfsconcepten, zoals agrotourisme of educatieve programma's, eigen vleesconcepten of hieraan deelnemen kan extra inkomsten genereren en de band met de lokale gemeenschap versterken.
11. **Korte Keten** *Praktische toepassing:* Het opzetten van een directe verkoop aan consumenten via boerderijwinkels, markten of online platforms, waardoor jonge boeren meer controle hebben over prijzen en productkwaliteit.
12. **Blijve Varkensboer** *Praktische toepassing:* Investeren in dierenwelzijn, zoals het aanbieden van ruime leefomgevingen en gezonde voeding, draagt niet alleen bij aan de tevredenheid van de varkens maar kan ook resulteren in een positiever imago voor de varkenshouderij en jezelf als varkenshouder.

6.2 Korte termijn actualisatie van de routekaart

Op korte termijn kan de actualisatie van de routekaart worden aangepakt door leemtes in informatie van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) in kaart te brengen. Aanbevolen wordt om regelmatig updates te doen, vooral wanneer nieuwe informatie van LNV beschikbaar komt. Dit zal de Producenten Organisatie Varkenshouderij kunnen doen maar ook het Kennisplatform Varkenshouderij zal deze handschoen goed op kunnen pakken. Dit is cruciaal om de routekaart actueel en relevant te houden, met name in het licht van huidige onzekerheden zoals de stoppersregeling en de afwezigheid van innovatie- en verplaatsingsregelingen. Varkenshouders moeten snel weten waar ze aan toe zijn, en een regelmatige actualisatie kan hieraan bijdragen.

6.3 Lange termijn actualisatie en bredere toepasbaarheid

Op de lange termijn is het raadzaam om de routekaart voortdurend te blijven updaten en aan te passen zodra nieuwe informatie beschikbaar komt en praktische toepassingen op het boerenplan kunnen worden geïmplementeerd. Het Ministerie van LNV speelt hierin een cruciale rol door duidelijke doelen en regelingen te formuleren. Bovendien kan het Kennisplatform Varkenshouderij fungeren als een voortdurende bron van informatie en begeleiding voor varkenshouders.

6.4 Uitbreiding naar andere sectoren

Het concept van deze routekaart kan als inspiratie dienen voor andere studenten om vergelijkbare routekaarten te ontwikkelen voor verschillende sectoren zoals melkvee en pluimvee. Door de ervaringen en inzichten van varkenshouders te vertalen naar praktische handvaten in eigen sector, kunnen soortgelijke routekaarten een waardevol instrument zijn om toekomstgericht te ondernemen te bevorderen en de landbouwsector als geheel te verbeteren.

Bibliografie

- Bremer, M. (2023, september 1). *Boerenbusiness.nl*. Opgehaald van Nederlandse varkensstapel op laagste punt in 40 jaar: <https://www.boerenbusiness.nl/varkens/artikel/10905767/nederlandse-varkensstapel-op-laagste-punt-in-40-jaar>
- Burgers, R. (2020, september). *Pigbusiness.nl*. Opgehaald van 'In tijden van lage prijzen doen concepten het beter': <https://www.pigbusiness.nl/artikel/377228-in-tijden-van-lage-prijzen-doen-concepten-het-beter/>
- Burgers, R. (2021, juni 14). *PigBusiness.nl*. Opgehaald van Grote meerderheid Nederlanders staat pal achter varkenshouderij: <https://www.pigbusiness.nl/artikel/407612-grote-meerderheid-nederlanders-staat-pal-achter-varkenshouderij/>
- Burgers, R. (2023, juni 30). *Pigbusiness.nl*. Opgehaald van WUR: krimp varkenshouderij volgens landbouwakkoord leidt tot 1 miljard euro verlies: <https://www.pigbusiness.nl/artikel/774365-wur-krimp-varkenshouderij-volgens-landbouwakkoord-leidt-tot-1-miljard-euro-verlies/>
- Burgers, R. (2023, juni 23). *Pigbusiness.nl*. Opgehaald van Antibioticagebruik varkenshouderij verder afgenomen en verkoop gedaald: <https://www.pigbusiness.nl/artikel/769306-antibioticagebruik-varkenshouderij-verder-afgenomen-en-verkoop-gedaald/>
- C.M.C. van der Peet-Schwering et al, A. H. (2010, April). *Groepshuisvesting voor drachtige zeugen*. Lelystad: Wageningen UR Livestock Research.
- CBS. (2023, september 8). *Nederland in cijfers 2023*. Opgehaald van Hoeveel runderen en varkens telt ons land?: <https://longreads.cbs.nl/nederland-in-cijfers-2023/hoeveel-runderen-en-varkens-telt-ons-land/>
- Court, J. D. (2023, september 28). *Nieuweoogst.nl*. Opgehaald van App De Groene Winkelkar brengt boer en consument bij elkaar: <https://www.nieuweoogst.nl/nieuws/2023/09/28/app-de-groene-winkelkar-brengt-boer-en-consument-bij-elkaar>
- Coviva. (2019). *Coalitie vitale varkenshouderij*. Opgehaald van <https://www.vitalevarkenshouderij.nl/ambities/programma-vitale-varkenshouderij>
- Daamen, G. (2023, september 29). *Pigbusiness.nl*. Opgehaald van Brabanders maken met tegenzin werk van stallendeadline: <https://www.pigbusiness.nl/artikel/836178-brabanders-maken-met-tegenzin-werk-van-stallendeadline/>
- Gruisen, Wim van. (2023, oktober 23). *Pigbusiness.nl*. Opgehaald van Komt het nog goed met het stikstoffonds?: <https://www.pigbusiness.nl/artikel/854264-komt-het-nog-goed-met-het-stikstoffonds/>
- Hoeve, D. (2018, oktober 4). *De Hoeve BV*. Opgehaald van <https://dehoevebv.nl/innovatie/>
- Holtkuile, T. (2019). *Kringlooplandbouw in de varkenshouderij*. Dronten: Aeres Hogeschool Dronten.
- Hoving, A. (2023, januari 5). *Geschiedenis van de varkens- en pluimveefokkerij*. Opgehaald van WUR: <https://www.wur.nl/nl/nieuws/geschiedenis-van-de-varkens-en-pluimveefokkerij.htm>

- InfoMil. (2023). *Activiteitenbesluit, omgevingsvergunning Milieu en OBM*.
<https://www.infomil.nl/onderwerpen/integrale/activiteitenbesluit/submenu/vragen-antwoorden/bijlage-besluit/>.
- Laan, S. v. (2017). Een varken voor iedereen. In *De modernisering van de Nederlandse varkensfokkerij in de twintigste eeuw*. Utrecht.
- Lageschaar, B. (2021, september 12). *PigBusiness*. Opgehaald van Hoogleraar Leo den Hartog: 'Laat zien dat je een hoogwaardig product hebt waar niemand aan twijfelt':
<https://www.pigbusiness.nl/artikel/420784-trots-zijn-op-wat-je-doet/>
- LTO. (2008, november). *REGELGEVING HUISVERKOOP*. Deventer: LTO Noord.
- Margreet Welink. (2017, april 28). *Boerderij.nl*. Opgehaald van Zeugen aan de band: goedkoop en overzichtelijk: <https://www.boerderij.nl/zeugen-aan-de-band-goedkoop-en-overzichtelijk>
- Ministerie van Landbouw, N. e. (2019, december 31). *Inschrijving Subsidieregeling sanering varkenshouderijen geopend*. Opgehaald van Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl:
<https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2019/11/25/inschrijving-subsidieregeling-sanering-varkenshouderijen-geopend>
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. (2021, juli 1). *Stikstofwet gaat in per 1 juli 2021*. Opgehaald van Nieuwsbericht | Aanpak Stikstof:
<https://www.aanpakstikstof.nl/actueel/nieuws/2021/06/18/stikstofwet-gaat-in-per-1-juli-2021>
- NAJK. (2023, mei 31). *De varkenshouderij van de toekomst*. Opgehaald van NAJK:
<https://www.najk.nl/over-najk/standpunten/najk-over-de-varkenshouderij-van-de-toekomst/>
- Nieuwe Oogst*. (2023, augustus 18). Opgehaald van Nieuwe Oogst:
<https://www.nieuweoogst.nl/nieuws/2023/08/18/steenbreker-2023-moet-gewoon-goed-worden-voor-varkenssector>
- NieuweOogst. (2023, juli 28). *Varkens.nl*. Opgehaald van Erik van der Hijden (FarmAdvies):
 “Varkenshouders vrezen vergunningentraject”:
<https://www.varkens.nl/nieuws/2023/07/28/erik-van-der-hijden-farmadvies-varkenshouders-vrezen-vergunningentraject>
- NOS. (2022, augustus 11). *NOS.nl*. Opgehaald van Rabobank: Lening voor boer bij kwetsbaar natuurgebied nu “zeer onwaarschijnlijk”: NOS. Rabobank: Lening voor boer bij kwetsbaar natuurgebied nu “zeer onwaarschijnlijk”. NOS. <https://nos.nl/artikel/2440117-rabobank-lening-voor-boer-bij-kwetsbaar-natuurgebied-nu-zeer-onwaarschijnlijk>. Published augustus 11, 2022.
- NVWA. (2019, oktober 15). *Regels voor varkenshouders*. Opgehaald van
<https://www.nvwa.nl/onderwerpen/varkens/controle-op-een-varkenshouderij>
- NVWA.nl. (2020, juni 9). *Vlees en vleesproducten*. Opgehaald van NVWA:
<https://www.nvwa.nl/onderwerpen/vlees-en-vleesproducten/rol-nvwa>
- Overheid.nl. (2022, december 22). *Wetten.nl*. Opgehaald van Regeling - Wet Dieren:
<https://wetten.overheid.nl/BWBR0030250/2022-12-22>

- Overijssel.nl. (2023, oktober 19). *Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG)*. Opgehaald van Provincie Overijssel: <https://www.overijssel.nl/onderwerpen/omgeving/provinciaal-programma-landelijk-gebied-pplg>
- P.F. Mostert et al. (2023, september 8). *Greenhouse gas emissions of pig production in the Netherlands: A trend analysis from 1990 to 2020 by using life cycle assessment*. Wageningen: Wageningen Livestock Research.
- Pig beach*. (2023, oktober 26). Opgehaald van <https://npo.nl/npo3/3opreis/pig-beach-bahamas-big-major-cag-island>
- POV. (2021, juni 14). *Nederland moet de varkenssector ook voor de toekomst sterk houden*. Opgehaald van NL staat achter de varkenssector!: <https://bouwenopframesoffeiten.nl/wp-content/uploads/2021/06/Onderzoek-onder-Nederlandse-bevolking-van-de-varkenssector.pdf>
- Queisen, G. (2023, september 28). *Pigbusiness.nl*. Opgehaald van Slacht Duitse varkens blijft dalen, import vleesvarkens stijgt ruim 23 procent : <https://www.pigbusiness.nl/artikel/835864-slacht-duitse-varkens-blijft-dalen-import-vleesvarkens-stijgt-ruim-23-procent/>
- Rijksoverheid.nl. (2023, juli 28). *Ministerie van Algemene Zaken*. Opgehaald van Aan welke regels moet mijn werkgever zich houden bij een arbeidsovereenkomst?: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/arbeidsovereenkomst-en-cao/vraag-en-antwoord/waaraan-moet-mijn-werkgever-zich-houden-bij-een-arbeidsovereenkomst>
- Rijksoverheid.nl. (2023, Maart 28). *Ministerie van Algemene Zaken*. Opgehaald van Landelijk gebied: aanpak stikstof, natuur, water en klimaat: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aanpak-stikstof-natuur-water-en-klimaat/gebiedsgerichte-en-samenhangende-aanpak-landelijk-gebied>
- Rijksoverheid.nl. (2023, oktober 6). *Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit*. Opgehaald van Convenant dierwaardige veehouderij: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/convenanten/2022/11/04/convenant-dierwaardige-veehouderij>
- Rijksoverheid.nl. (2023, juni 23). *Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit*. Opgehaald van Bijlage 1 Concept Landbouwakkoord 2040 “In beweging”: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/06/23/bijlage-1-concept-landbouwakkoord-in-beweging>
- Rijkswaterstaat. (2023, juli 3). *Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat*. Opgehaald van Uitvoering kaderrichtlijn water: <https://www.rijkswaterstaat.nl/water/wetten-regels-en-vergunningen/overige-wetten/kaderrichtlijn-water>
- RVO.nl. (2020, juni 3). *Mestverwerkingsplicht veehouder*. Opgehaald van https://www.rvo.nl/onderwerpen/mest/mvp-veehouder?gclid=CjwKCAjwp8OpBhAFeiwAG7NaEnD--CzgR5NQstshNcst-HXglWP19WmbBzTr3Faj9rUHx1K5bLQSmxoC8zEQAvD_BwE
- RVO.nl. (2023, oktober 19). *Landelijke Beëindigingsregeling Veehouderijlocaties (LBV)*. Opgehaald van https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/lbv?gclid=CjwKCAjwp8OpBhAFeiwAG7NaErK09tYKcr3By-3PjBVgDqktnJg77nXiaClx85XPDqU3Sf8RcDI5-hoCJ2oQAvD_BwE

- Schotman, T. (2023, oktober 26). *Pigbusiness.nl*. Opgehaald van Meer stoppers dan budget in varkenshouderij: 'Hevel opkoopbudget over': <https://www.pigbusiness.nl/artikel/857937-meer-stoppers-dan-budget-in-varkenshouderij-hevel-opkoopbudget-over/>
- SDa. (2023). *Het gebruik van antibiotica bij landbouwhuisdieren in 2022*. Utrecht: Autoriteit Diergeneesmiddelen.
- The Pig Story*. (2023, juli 13). Opgehaald van <https://www.thepigstory.nl/>
- Thelosen, J. (2022, oktober 24). *Nieuwe Oogst*. Opgehaald van Toekomst varkenshouderij: consument voeden met vlees en data: <https://www.nieuweoogst.nl/nieuws/2022/10/24/toekomst-varkenshouderij-consument-voeden-met-vlees-en-data>
- Thelosen, J. (2023, november 1). *Varkens.nl*. Opgehaald van 'Na Lbv-tijdperk kansen voor blijvers': <https://www.varkens.nl/nieuws/2023/11/01/na-lbv-tijdperk-kansen-voor-blijvers>
- Varkens, R. (2023, november 6). *Varkens.nl*. Opgehaald van Varkenseconoom verwacht veel van kunstmatige intelligentie: <https://www.varkens.nl/nieuws/2023/11/06/varkenseconoom-verwacht-veel-van-kunstmatige-intelligentie>
- Varkensbedrijf.nl. (2020, november 6). *Subsidies op het varkensbedrijf*. Opgehaald van Subsidies voor varkenshouders: <https://www.varkensbedrijf.nl/subsidies-varkenshouderij/>
- Veldman, Rene. (2022, juli 1). *Saneren en innoveren voor een toekomstbestendige varkenshouderij*. Opgehaald van Rabobank: <https://www.rabobank.nl/kennis/s011171874-saneren-en-innoveren-voor-een-toekomstbestendige-varkenshouderij>
- Winkelkar, D. G. (2023, september 10). *De Groene Winkelkar App*. Opgehaald van de app waarmee je jouw favoriete boer beloont: <https://groenewinkelkar.nl/>
- WUR. (2020, oktober 29). *Kringlooplandbouw.wur.nl*. Opgehaald van Verdienvermogen veehouderij - kringlooplandbouw: <https://kringlooplandbouw.wur.nl/kringlooplandbouw/verdienvermogen-veehouderij>
- WUR. (2023, oktober 26). *Cijfers over varkenshouderij*. Opgehaald van <https://www.wur.nl/nl/onderzoek-resultaten/onderzoeksinstituten/economic-research/sectoren-feiten-cijfers/veehouderij/varkenshouderij.htm>
- WUR. (2023, oktober 3). *Ontwikkeling varkenshouderij met focus op dierenwelzijn - dierenwelzijn in beeld*. Opgehaald van <https://www.wur.nl/en/Publication-details.htm?publicationId=publication-way-343939353737>

Bijlage 1 interview Rick ter Haar

Interview routekaart varkenshouderij 2040

Interview met: Rick ter Haar

Functie: Branchespecialist intensieve veehouderij Countus

Datum: 7-12-2023

Introductie:

Dank u wel dat u de tijd neemt om deel te nemen aan dit interview voor mijn afstudeerwerkstuk over de routekaart van de varkenshouderij. Laten we beginnen met uw algemene indrukken.

Vraag 1: Algemene Indrukken van de Routekaart

Interviewer: Wat zijn uw algemene indrukken van de voorgestelde routekaart voor de varkenshouderij? Ziet u het als een positieve stap voorwaarts?

Respondent: Zeker wel, erg overzichtelijk. Begint met de juiste vraag. Binnen Countus werken we met een driehoek, ondernemer, omgeving en euro's. Stukje omgeving kan nog meer benoemd worden. De plek wordt nog belangrijker in de toekomst. Ook belangrijker wat je als bedrijf mag en zelf wilt.

Vraag 2: Visies en Doelen

Interviewer: Wat denkt u van de visies en opgaven die in de routekaart worden gepresenteerd? Vindt u ze duidelijk en goed beschreven? Mist u nog wat?

Respondent: Rick denkt dat het vooral belangrijk is dat mensen luisteren van wat mensen van je willen. Wat wil de overheid en wat wil de consument. Als er een hele grote groep is die het anders wil kun je wel doorgaan maar vooral luisteren is heel belangrijk. Dingen in de toekomst zouden dingen toch echt anders moeten. De jonge generatie begrijpt dit waarschijnlijk beter omdat de oude generatie meer van het voedsel produceren is. Tijden veranderen welvaart is stuk beter en mensen willen meer een bepaald beeld zien. Herkenbaarheid van het voedsel. Het zal met een bepaalde manier moeten. Hoog dierwelzijn, goed voor milieu en goedkoop. Rick zelf denkt dat er een grote groep bereid is om wat meer te betalen voor voedsel.

Vraag 3: Specifieke Themagebieden

Interviewer: De routekaart behandelt verschillende themagebieden zoals wet- en regelgeving, marketing en kringlooplandbouw. Welke van deze gebieden beschouwt u als het meest cruciaal voor de toekomst van de varkenshouderij?

Respondent: Eigenlijk komt alles samen in license to produce, wet- en regelgeving is de basis. Je hoort als boer te luisteren naar je omgeving. Dat is de direct omgeving maar ook de consument. En daar hoor je op in te kunnen spelen als ondernemer zijnde. Dat hoort er gewoon bij. Inspelen op de maatschappij en bereidheid tot verandering.

Vraag 4: Uitdagingen en Kansen

Interviewer: Wat ziet u als de belangrijkste uitdagingen en kansen die voortkomen uit de implementatie van de routekaart?

Respondent: Uitdagingen genoeg. De grootste kans ligt in het Co2 vraag stuk als je het bekijkt als afzet. Daar zit de grootste kans. Varken is namelijk kringloopdier per uitstek. Dan moeten we het varken ook zo kunnen inzetten. Als we onze varkens anders gaan voeren en co2 uitstoot naar beneden brengen hebben we echt grote reststromen die we kunnen verwerken als goed stuk voedsel. Als sector ook oppassen dat dit niet verplicht wordt. Je moet de kans zelf pakken als varkenshouderij sector omdat er een grote meerwaarde inzit. Die is een lange weg om deze eruit te halen maar zal de sector wel moeten gaan bewandelen om de meerwaarde ook daadwerkelijk te benutten.

Vraag 5: Rol van Belanghebbenden

Interviewer: In hoeverre denkt u dat varkenshouders op dit moment betrokken zijn bij het realiseren en analyseren van de doelen in de routekaart, die vastgesteld zijn door de overheid?

Respondent: Heel wisselend, een is vooruitstrevend zit in besturen, stelt zijn bedrijf open. De ander doet dit niet. Over de linie heen zou dit nog veel meer mogen. Dit zou je als sector op moeten pakken zodat iedereen meedoet. Als je echt de kansen wil gaan benutten moet je dat zien. Bijvoorbeeld de POV zou ook hier een belangrijke rol in kunnen gaan spelen. 65% van voer zorgt voor de co2 foodprint dit is dus de belangrijkste. Hier zou de gehele sector het centraal met elkaar gaan doen. Als sector zal je bepaalde 0 meting gaan moeten doen en laten zien dat het beter kan. Gebruik huidige co2 foodprint als een kracht. Gebruik het in je voordeel. Daar ligt hele grote kans.

Vraag 6: Tool

Interviewer: Denkt u dat de routekaart een positieve toevoeging is voor jonge varkenshouders doordat dit meer inzicht geeft in alle thema's?

Respondent: Ja dat denk ik wel. Het is overzichtelijk en benoemd diverse thema's. Informatie is makkelijk te vinden door, door te klikken.

Vraag 7:

Interviewer: Heeft u nog punten die bij het hoofdstuk korte keten benoemd zouden kunnen worden? Hier is namelijk weinig informatie over beschikbaar online.

Respondent: Is lastig inderdaad. Verwijzen naar concepten die hier al mee bezig zijn. Als varkenshouder geïnteresseerd is kan hij zelf contact opnemen met hoe de korte keten dan werkt. Concrete voorbeelden geven is mooiste omdat varkenshouders zich zo kunnen verdiepen in bestaande concepten. Boerderijwinkels overkoepelende organisaties wellicht benoemen. Zoals, zonvarken, de groene weg. Zoveel mogelijk pakken.

Vraag 8: Afsluitende vraag

Interviewer: Heeft u verder nog op en/of aanmerkingen op de routekaart?

Respondent: Meeste is wel benoemd. Mis eigenlijk niet wat.

Afsluiting:

Nogmaals bedankt voor uw inzichten. Deze zullen een waardevolle aanvulling zijn op mijn scriptie over de routekaart van de varkenshouderij.

Bijlage 2 interview Tim van der Mark

Interview routekaart varkenshouderij 2040

Interview met: Tim van der Mark

Functie: Oud portefeuillehouder varkens, pluimvee en kalveren NAJK

Datum: 14-12-2023

Introductie:

Dank u wel dat u de tijd neemt om deel te nemen aan dit interview voor mijn scriptie over de routekaart van de varkenshouderij. Laten we beginnen met uw algemene indrukken.

Vraag 1: Algemene Indrukken van de Routekaart

Interviewer: Wat zijn uw algemene indrukken van de voorgestelde routekaart voor de varkenshouderij? Ziet u het als een positieve stap voorwaarts?

Respondent: Het zijn dingen die raken aan het erf, dingen die belangrijk zijn richting de toekomst. Wat heel sterk is, de vraag wat wil ik als ondernemer. Deze vraag wordt vaak overgeslagen. Vaak is het een varkensbedrijf die er is om productie te draaien. Maar er wordt wat minder gekeken naar wie is de ondernemer en wat past bij de ondernemer.

Vraag 2: Visies en Doelen

Interviewer: Wat denkt u van de visies en opgaven die in de routekaart worden gepresenteerd? Vindt u ze duidelijk en goed beschreven? Mist u nog wat?

Respondent: Hoe maak je thema's en visies tastbaar is altijd een moeilijke. Vergunning verlening en wet- en regelgeving is een ding. Het zijn twee dingen waar je zelf als varkenshouder weinig invloed in hebt. Als brancheorganisatie heb je hier wel invloed op. De license to produce kun je op twee kanten uitleggen. Onder welke voorwaarde mag je in Nederland blijven produceren? Los van de vergunning verlening. Je kunt hem ook oppakken als wat wil de sector en wat wil de maatschappij? De license to produce is vanuit sector ogen anders dan die van de maatschappij. Er zal nog wat meer gekeken kunnen worden naar wat kan er in Nederland? Op gebied van maatschappelijk draagvlak. Wat wordt straks de maatschappelijke ontwikkeling waarom mensen vlees eten? Dat is een belangrijke vraag / discussie die gevoerd zal moeten worden. In welk daglicht zet je vlees?

Vraag 3: Specifieke Themagebieden

Interviewer: De routekaart behandelt verschillende themagebieden zoals wet- en regelgeving, marketing en kringlooplandbouw. Welke van deze gebieden beschouwt u als het meest cruciaal voor de toekomst van de varkenshouderij?

Respondent: Marketing blijft lastig. Dit zal je als hele sector op moet op makken. Dit blijft heel belangrijk maar tevens ook moeilijk. Van alle stappen die er staan is een ding echt het belangrijkste en dat is kennis. Kennis hebben en kennis delen door de hele keten heen is het grootste struikelblok. Het vraagt een stukje ondernemerschap dat je continu wil blijven leren. Dat is aan de ondernemer. Waar we als varkenshouder vaak kennis te kort komen is in voer. Als we het als marketingproduct blijven zien dan moddert de varkenshouderij nog 20 jaar door. De keten zal meer moeten samen werken. Sommige verdienmodellen zullen hier wellicht wel door onderuit gaan. Dit zal dan plaats

vinden bij de periferie. Ketenpartijen veranderen inmiddels wel in houding door veel stoppers in de sector. Hele routekaart komt op een paar dingen uit, stukje kennis, draagvlak en financiering. En daaronder kun je deze punten onderverdelen en samen pakken als vergunningen, kringlooplandbouw enzovoort. Wellicht kan de opzet nog wat veranderd worden. Je zal kunnen beginnen met kennis, draagvlak, financiering en wellicht kun je hier stappen onder zetten als vergunningen, kringlooplandbouw, financiering etc.

Vraag 4: Uitdagingen en Kansen

Interviewer: Wat ziet u als de belangrijkste uitdagingen en kansen die voortkomen uit de implementatie van de routekaart?

Respondent: Alles is een kans, elke uitdaging is ook een kans. Alleen als ondernemer, hoe ga je een kans pakken. Dat is ook bedrijfsspecifiek hoe je als ondernemer in de wedstrijd staat. Dit zie ik meer als een proces. Als je een doel hebt, zoek daar mensen bij pak die kans. Financieren wordt denk ik het grootste euvel en ook of het betaalbaar blijft. Ook hoe we met elkaar in de keten omgaan. Waarom heeft de zuivel het wel goed geregeld en wij niet? Ook in de pluimveewereld zie je dat het goed geregeld is omdat er nog maar weinig ondernemers hierin zijn en er nu een tekort is.

Vraag 5: Rol van Belanghebbenden

Interviewer: In hoeverre denkt u dat varkenshouders op dit moment betrokken zijn bij het realiseren en analyseren van de doelen in de routekaart, die vastgesteld zijn door de overheid?

Respondent: Ik denk dat er een hele kleine groep jonge ondernemers is die door willen die er mee bezig zijn. De koplopers ook wel. Dan heb je een hele grote middengroep die tot de voerfirma of de slachterij het zegt niet eerder gaat bewegen. En dan heb je nog een hele grote groep die zegt ik zit mijn tijd wel uit en dan stop ik er mee. Ik denk dat de groep die de hakken in het zand zet heel klein is. De 60-plussers die rustig door draaien en dan uiteindelijk stoppen is er wel. Boeren die 10 of 20 jaar door willen die wachten wel tot de voerleverancier of de slachterij zegt dat ze moeten aanpassen. De jonge generatie die graag door wil die verdiept zich ook echt in de opgaven. Hier zie je wel verschil in opleiding en kennis of je alleen met de varkens bezig bent of dat je ook kijkt hoe zit de wereld in elkaar. Kijk je buiten je eigen erf?

Vraag 6: Tool

Interviewer: Denkt u dat de routekaart een positieve toevoeging is voor jonge varkenshouders doordat dit meer inzicht geeft in alle thema's?

Respondent: Zeker, wellicht zal de jonge boeren club het NAK nog wat meer benoemd kunnen worden. Omdat ook juist het praktische wat gaat dit betekenen of wat zal dit kunnen betekenen voor mij als jonge ondernemer ook heel belangrijk is. Triggeren zal belangrijker moeten worden ik heb wel het idee dat wij een niet juist ingerichte sector zijn. We zitten wellicht wat te veel op een eiland als het gaat om theorie vertalen naar de praktijk.

Vraag 7:

Interviewer: Welke rol spelen technologische innovaties en digitalisering in de toekomst van de varkenshouderij, en hoe kunnen jonge boeren deze effectief benutten?

Respondent: Dit is het belangrijkste wat op ons afkomt. Ik denk dat sensoren echt heel belangrijk worden in onze sector. Dat we meer gaan kijken naar luchtvochtigheid, ammoniak etc. geeft veel meer data. Weegschalen worden ook steeds belangrijker, doorloopweegschalen is hier een mooi

voorbeeld van. Geld steken in eigen techniek ontwikkeling wordt ook belangrijker. Sommige technologie op dit moment wordt niet ontwikkeld omdat het verdienmodellen van derden schaadt.

Vraag 8:

Interviewer: Wat zijn de verwachte veranderingen in wet- en regelgeving met betrekking tot de varkenshouderij, en hoe kunnen jonge boeren zich hierop voorbereiden?

Respondent: Doelsturing, continu meten. Dierenwelzijn gaan we richting Scandinavië als ondergrens. Jonge boeren kunnen zich voorbereiden door heel dicht op de politiek te zitten en bijvoorbeeld kamerbrieven te lezen. Maar ook door deel te nemen aan besturen en zorgen dat je korte lijntjes richting de politiek hebt en daardoor weet wat er komen gaat.

Vraag 9: Afsluitende vraag

Interviewer: Heeft u verder nog op en/of aanmerkingen op de routekaart?

Respondent: Je kunt nog proberen om de varkenshouder zijn ketenpartijen meer uitdaagt om hem verder te helpen. Dus ook de keten te versterken en ervoor te zorgen dat je als gezamenlijke varkenshouderij sneller stappen kunt maken door goed samen te werken met alle partijen binnen de keten. Dus zeg als varkenshouder daag jou ketenpartijen uit laat ze met je meedenken.

Afsluiting:

Nogmaals bedankt voor uw inzichten. Deze zullen een waardevolle aanvulling zijn op mijn scriptie over de routekaart van de varkenshouderij.

Bijlage 3 interview Harry ten Have

Interview routekaart varkenshouderij 2040

Interview met: Harry ten Have

Functie: Adviseur die zich bezighoudt met begeleiding stoppende boeren en omgevingsvisie

Datum: 18-12-2023

Introductie:

Dank u wel dat u de tijd neemt om deel te nemen aan dit interview voor mijn scriptie over de routekaart van de varkenshouderij. Laten we beginnen met uw algemene indrukken.

Vraag 1: Algemene Indrukken van de Routekaart

Interviewer: Wat zijn uw algemene indrukken van de voorgestelde routekaart voor de varkenshouderij? Ziet u het als een positieve stap voorwaarts?

Respondent: Dat de sector zelf een routekaart maakt is zeer positief. Want in het verleden werd dat veel gedaan door de omgeving en bepaald door de omgeving. Met name de banken, voerleveranciers etc. bepaalde de route van de varkenshouderij. Qua weging is de routekaart wel volledig. Positief dat die er is en door de sector zelf wordt omarmd. Qua leesbare stukken vond ik het veel proza. Uit verschillende visies blijkt dat er veel angst heerst. Diegene die afhankelijk zijn van varkenshouderij schrijven dit. Ik lees de onzekerheid tussendoor. Ik lees de onzekerheid van alle ketenpartners. Voor jullie als jonge boeren is daarom een koers bepalen heel lastig. Is erg complex, zitten veel actoren in die ongrijpbaar zijn woorden als diervriendelijke, duurzaam, klimaat actoren. Dit zal specifiek gemaakt moeten worden door (jonge) boeren.

Vraag 2: Visies en Doelen

Interviewer: Wat denkt u van de visies en opgaven die in de routekaart worden gepresenteerd? Vindt u ze duidelijk en goed beschreven? Mist u nog wat?

Respondent: Goed omschreven maar mis nog wel wat. Wat vergeten wordt in de routekaart is de omgevingsvisie van gemeentes. Omgevingsvisie gaat lijdend zijn in jouw inrichting van je bedrijf (met name op gemeentelijk niveau). Dit zal veel belangrijker moeten worden, gaat ook in de toekomst komen. Ruimtelijke ordening. Er zal meer naar ruimtelijke ordening gedreven ondernemen gekeken moeten worden. Dit mis ik nog wel in de routekaart. Jonge boeren zouden met gebiedsvisies nog meer mee moeten draaien. Hoe richt ik het gebied in, in samenhang met de omgeving. Kijk meer naar de omgeving en wat mogelijk is. Ook wat voor gronden er zowel zijn en wat er mogelijk is op deze gronden. Bijvoorbeeld akkerbouw.

Vraag 3: Specifieke Themagebieden

Interviewer: De routekaart behandelt verschillende themagebieden zoals wet- en regelgeving, marketing en kringlooplandbouw. Welke van deze gebieden beschouwt u als het meest cruciaal voor de toekomst van de varkenshouderij?

Respondent: Omgeving, doe wat er in het gebied past. Wanneer je een groot meer hebt laat daar het kweken van vis plaats vinden. Als varkenshouderij zal je meer naar grondgebondenheid moeten

kijken. Ga meer samenwerken met akkerbouwers is voorwaardelijk voor het voortbestaan. Doel moet zijn om transporten minder te maken en ontbossing tegen te gaan in Zuid-Amerika.

Vraag 4: Uitdagingen en Kansen

Interviewer: Wat ziet u als de belangrijkste uitdagingen en kansen die voortkomen uit de implementatie van de routekaart?

Respondent: Wat gebeurt er straks met de routekaart? Wat gaan jullie als jongeren doen?

Waarschijnlijk meedraaien in het NPLG en hieraan werken. Verwaarding van eigen producten zal omhoog moeten. Ik heb als adviseur wel 100 stoppende varkensboeren meegemaakt. Daar heeft niemand spijt van. Ze hebben allemaal ander werk gevonden en zijn nu ook tevreden. Ze zeggen allemaal ik had eerder moeten stoppen. Als je doorgaat weet je inmiddels dat je niet alleen maar maximaal kunt blijven produceren. Dus zal je naar alternatieven moeten kijken, betere verwaarding is hier een van de weinige kansen in. Dit is denk ik de belangrijkste kans voor de jonge varkenshouder. Ook meer aandacht voor akkerbouw zou belangrijk worden zodat je meer grondgebonden wordt als varkenshouderij. Verder is de gebiedsimpasse erg belangrijk. Waar willen we de verbinding leggen met / als landbouw? Omgevingsvisie is dus erg belangrijk!

Vraag 5: Rol van Belanghebbenden

Interviewer: In hoeverre denkt u dat varkenshouders op dit moment betrokken zijn bij het realiseren en analyseren van de doelen in de routekaart, die vastgesteld zijn door de overheid?

Respondent: Een is nog bezig met een ratrace, voldoen aan eisen van de banken. Overheid houdt daar geen rekening mee en dendert daar overheen. Daardoor krijg je faillissementen. Dat is een lastig dilemma, dat overheid doelen vaststelt zonder rekening te houden met bestaande financiering. Ook stakeholders bepalen veel voor boeren waar ze vervolgens in mee gaan. Veel stakeholders / groepering heeft boeren gebracht in de narigheid waar ze nu in zitten. Of boeren betrokken willen worden bij de opgaven is ook maar de vraag. Jongeren staan hier wel wat anders in dan ouderen. Het is wel heel belangrijk om te blijven praten met de overheid. In het systeem zijn we de weg kwijt. Mensen met veel bos in eigendom doen niet mee in de omgevingsvisie terwijl die net zo belangrijk zijn. Als ik van bos naar weiland stap zit daar opeens heel veel verschil in waarde. Terwijl het gesprek aan gaan met elkaar allemaal nodig is voor een mooi en gerespecteerd landschap.

Vraag 6: Tool

Interviewer: Denkt u dat de routekaart een positieve toevoeging is voor jonge varkenshouders doordat dit meer inzicht geeft in alle thema's?

Respondent: Het lezen van en overzicht houden is natuurlijk altijd belangrijk. Heb je alle actoren en alle keuzes volledig benoemd? Daar kan ik niet volledig over oordelen. Als je kiest voor de varkenshouderij sector en om een bedrijf over te nemen dan kun je, je als varkenshouder er eerst beter in verdiepen zodat je ook op de hoogte bent wat er nog allemaal op je afkomt als ondernemer. Wat ik graag zal zien is dat de routekaart, voor wie is deze dan? Is die alleen voor jonge boeren die een bedrijf overnemen? Hoe zouden jongeren die thuis geen bedrijf hebben een bedrijf over kunnen nemen? Er zijn bosjes jongeren die heel graag een bedrijf zouden willen beginnen maar niet zomaar een bedrijf over kunnen nemen.

Vraag 7:

Interviewer: Welke rol spelen technologische innovaties en digitalisering in de toekomst van de varkenshouderij, en hoe kunnen jonge boeren deze effectief benutten?

Respondent: Zorg ervoor dat er zoveel mogelijk standaard werk gerobotiseerd wordt. Personeel is lastig te vinden. Het simpele werk zal je gelijk moeten automatiseren. Als jonge boer moet je hier vol gas in mee gaan. Actoren die niet welgevallig zijn moet je wel benoemen.

Vraag 8:

Interviewer: Wat zijn de verwachte veranderingen in wet- en regelgeving met betrekking tot de varkenshouderij, en hoe kunnen jonge boeren zich hierop voorbereiden?

Respondent: Omgevingsvisie, en hier zeer nadrukkelijk bij worden betrokken in het eigen gebied. En integrale benadering van jou woon- en werkgebied. Blijf als jongere op de hoogte van alles wat er speelt, met name op politiek vlak.

Vraag 9: Afsluitende vraag

Interviewer: Heeft u verder nog op en/of aanmerkingen op de routekaart?

Respondent: Per onderwerp zal je nog risico's en kansen kunnen benoemen, eventueel een toevoeging op de routekaart. Ondanks dat er nog weinig over bekend is zal er in de toekomst de 'to do' en afwegingen verder uitgesplitst kunnen worden. Deze is wel het meest lastig maar geeft meer inzicht. Vooral de 'to do' wat moet er nu gebeuren? Bijv. als iedereen biologisch wil moet er keiharde marktafspraken gemaakt worden. Gaat die consument bewegen? Wat ga je dan doen richting de winkelketen? Wat moet er gebeuren om de doelen vast te stellen? Verbondenheid moet meer worden, pak het als agrarische sector samen op. Snap dat het op dit moment nog lastig is maar wellicht zal je zoiets kunnen uitwerken als toevoeging.

Afsluiting:

Nogmaals bedankt voor uw inzichten. Deze zullen een waardevolle aanvulling zijn op mijn scriptie over de routekaart van de varkenshouderij.

Bijlage 4 interview Linda Verriet

Interview routekaart varkenshouderij 2040

Interview met: Linda Verriet

Functie: Voorzitter Producten Organisatie Varkenshouderij

Datum: 21-12-2023

Introductie:

Dank u wel dat u de tijd neemt om deel te nemen aan dit interview voor mijn scriptie over de routekaart van de varkenshouderij. Laten we beginnen met uw algemene indrukken.

Vraag 1: Algemene Indrukken van de Routekaart

Interviewer: Wat zijn uw algemene indrukken van de voorgestelde routekaart voor de varkenshouderij? Ziet u het als een positieve stap voorwaarts?

Respondent: Zeker positief voorwaarts. Is ook heel logisch. Je hoeft niet afgestudeerd te zijn om te weten hoe hij in elkaar zit. Vorm is mooi en goede bronnen eraan gekoppeld. Hoe gaan we hem nu gebruiken?

Vraag 2: Visies en Doelen

Interviewer: Wat denkt u van de visies en opgaven die in de routekaart worden gepresenteerd? Vindt u ze duidelijk en goed beschreven? Mist u nog wat?

Respondent: Duidelijk omschreven, opbouw is ook logisch. Wat ik mistte op de thema's is mest en mest-verwaarding. Mestbeleid zal ook nog onderwerp kunnen zijn. Wat wil ik en wat kan ik? Ook de omgeving is essentieel in de toekomst van de varkenshouderij.

Vraag 3: Specifieke Themagebieden

Interviewer: De routekaart behandelt verschillende themagebieden zoals wet- en regelgeving, marketing en kringlooplandbouw. Welke van deze gebieden beschouwt u als het meest cruciaal voor de toekomst van de varkenshouderij?

Respondent: Omgeving en de markt is ook heel erg belangrijk. Marketing is ook heel erg belangrijk. Het is allemaal eigenlijk belangrijk en dat laat je ook goed zien.

Vraag 4: Uitdagingen en Kansen

Interviewer: Wat ziet u als de belangrijkste uitdagingen en kansen die voortkomen uit de implementatie van de routekaart?

Respondent: Eigenlijk meer ledig, uitnodigen voor een gesprek. Dat jonge boeren in studiegroepjes of wat dan ook met elkaar in gesprek gaan. Ik hoop dat het jonge boeren helpt om overzicht te houden. En ook wel de route die uitnodigt voor iedere ondernemer zelf waar weet ik genoeg van en waar nog niet.

Vraag 5: Rol van Belanghebbenden

Interviewer: In hoeverre denkt u dat varkenshouders op dit moment betrokken zijn bij het realiseren en analyseren van de doelen in de routekaart, die vastgesteld zijn door de overheid?

Respondent: Overall weten de varkenshouders van de toekomst wat er speelt. Ook is er een groep varkenshouders die er absoluut niet mee bezig is. Die de wat meer conservatieve houding aannemen wat we doen is wel goed en alsjeblieft dat niet op mijn erf. De varkenshouders van de toekomst zijn er echt wel mee bezig en kijken vooruit. Diegene die iets verder achterlopen heeft hier wat meer moeite mee.

Vraag 6: Tool

Interviewer: Denkt u dat de routekaart een positieve toevoeging is voor jonge varkenshouders doordat dit meer inzicht geeft in alle thema's?

Respondent: Jazeker, wellicht kunnen we ook als POV zijnde meer verbinding maken met bijvoorbeeld de NAJK.

Vraag 7:

Interviewer: Welke rol spelen technologische innovaties en digitalisering in de toekomst van de varkenshouderij, en hoe kunnen jonge boeren deze effectief benutten?

Respondent: Wordt enorm belangrijk. Op gebied van emissies, dierenwelzijnsmonitoring. In monitoring gaat AI heel veel in doen. De uitdaging wordt hoe gaan we om met al die data? Boeren moeten weten hoe hierin te sturen. Combinaties maken gaan we niet goed in.

Vraag 8:

Interviewer: Wat zijn de verwachte veranderingen in wet- en regelgeving met betrekking tot de varkenshouderij, en hoe kunnen jonge boeren zich hierop voorbereiden?

Respondent: Belangrijkste is dierenwelzijn, de thema's zijn wel bekend. Als je nu bijvoorbeeld zeugenstal bouwt denk na over vrijloopkraamhok. Misschien is de overall vraag wel hoe zorgen we dat jonge boeren geïnteresseerd blijven in belangenbehartiging en lobby? Hoe blijven jonge boeren betrokken bij beleidsontwikkeling. Bij POV wordt hier veel over nagedacht.

Vraag 9: Afsluitende vraag

Interviewer: Heeft u verder nog op en/of aanmerkingen op de routekaart?

Respondent: Nee, heb ik niet.

Afsluiting:

Nogmaals bedankt voor uw inzichten. Deze zullen een waardevolle aanvulling zijn op mijn scriptie over de routekaart van de varkenshouderij.

Bijlage 5 interview Antoon Sanders

Interview routekaart varkenshouderij 2040

Interview met: Antoon Sanders

Functie: Ondernemerscoach, spiegel van de ondernemer kijken naar toekomst, strategie bepalen

Datum: 28-12-2023

Introductie:

Dank u wel dat u de tijd neemt om deel te nemen aan dit interview voor mijn scriptie over de routekaart van de varkenshouderij. Laten we beginnen met uw algemene indrukken.

Vraag 1: Algemene Indrukken van de Routekaart

Interviewer: Wat zijn uw algemene indrukken van de voorgestelde routekaart voor de varkenshouderij? Ziet u het als een positieve stap voorwaarts?

Respondent: Vind het wel goed, dat mensen weten waar het over gaat. Er gaat veel veranderen in de varkenshouderij dus de routekaart is wel belangrijk. Ik zie type bedrijven ontstaan waarin er aan de ene kant de grote innovatieve bedrijven produceren voor een lage kostprijs. Bedrijf dat kostprijs produceert en je hebt de keten gestuurde bedrijven die meerwaarde uit de keten moeten halen.

Vraag 2: Visies en Doelen

Interviewer: Wat denkt u van de visies en opgaven die in de routekaart worden gepresenteerd? Vindt u ze duidelijk en goed beschreven? Mist u nog wat?

Respondent: Zijn helder gepresenteerd. In de varkenshouderij heb je de mainstream die tegen laagste kostprijs produceren en die innovatief is en je hebt de varkenshouders met toegevoegde waarde concepten voor biologische varkenshouderij markt en kleine concepten is weinig ruimte dus zal nooit grootschalig worden. Biologisch blijft nichemarkt. Relatief gezien legt duurder vlees een te groot beslag op inkomen van mensen.

Vraag 3: Specifieke Themagebieden

Interviewer: De routekaart behandelt verschillende themagebieden zoals wet- en regelgeving, marketing en kringlooplandbouw. Welke van deze gebieden beschouwt u als het meest cruciaal voor de toekomst van de varkenshouderij?

Respondent: Wet- en regelgeving staat in relatie met vergunning verlening. Deze komen heel kort bij elkaar. Alles wat te maken heeft met emissies en mineralen blijft beperkende factor. Is echt wel wat nodig in wet- en regelgeving om rationaal veranderingen door te gaan voeren voor de varkenssector. Wet- en regelgeving is belangrijke speler want hier bouw je je hele onderneming op. Grote bedrijven worden steeds groter en hebben soms bouwblok al vol, dan kopen ze er een bedrijf bij.

Vraag 4: Uitdagingen en Kansen

Interviewer: Wat ziet u als de belangrijkste uitdagingen en kansen die voortkomen uit de implementatie van de routekaart?

Respondent: Marketing is belangrijk thema zodat mensen echt weten wat we produceren. Daar waar het gaat over kringlooplandbouw is dit wel een utopie dit is in Nederland namelijk heel moeilijk te realiseren doordat je Europa breed levert.

Vraag 5: Rol van Belanghebbenden

Interviewer: In hoeverre denkt u dat varkenshouders op dit moment betrokken zijn bij het realiseren en analyseren van de doelen in de routekaart, die vastgesteld zijn door de overheid?

Respondent: Weinig, belangenbehartiging moet hard werken om hoofd boven water te houden. Als varkenshouder zelf heb je daar geen invloed op. Landbouwakkoord was goed op weg. Als je kijkt waar de kern van het vraagstuk ligt is dit de grond. Akkerbouwer doet dat door mineralen op grond en veehouderij doet dit door mineralen uit mest te halen. Goed mestbeleid is erg belangrijk. Binnen nu en paar jaar komen er waarschijnlijk teelt beperkingen omdat er te veel mineralen in de bodem zitten. Dat gaat wat betekenen op de mestmarkt. Daarom is essentieel dat hier wetgeving in komt om zo mineralen zo goed mogelijk in te blijven zetten.

Vraag 6: Tool

Interviewer: Denkt u dat de routekaart een positieve toevoeging is voor jonge varkenshouders doordat dit meer inzicht geeft in alle thema's?

Respondent: Ja, dit denk ik zeker. Dit zou eigenlijk een thema moeten zijn op mbo-niveau 4 of hbo dier- en veehouderij. Waar die ook heel erg geschikt voor zou zijn. Er is een leerplein voor varkenshouders. Hierbij zouden mensen kunnen studeren op de routekaart.

Vraag 7:

Interviewer: Welke rol spelen technologische innovaties en digitalisering in de toekomst van de varkenshouderij, en hoe kunnen jonge boeren deze effectief benutten?

Respondent: Ik denk dat er al meer mogelijk is dan algemeen gebruikt wordt. Alleen al als je kijkt naar digitalisering van diergegevens. Ik zie mogelijkheden in sensortechniek voor diergezondheid. Via sensoren meten en op die manier sneller monitoren en gezondheid vraagstuk eerder signaleren. Datamanagement via slachthuisgegevens. Database die bij slachthuis ontstaat varkenshouders helpen met digitaliseren. AI is een fenomeen wat ook gaat spelen bij de varkenshouderij. Door onder andere de data die ontstaat op het slachthuis is heel groot. Uitbetaling varkenshouders is nu gebaseerd op een raster. Dit zal veel meer kunnen op AI. Klimaatssystemen in stallen zouden hier ook goed gebruik van kunnen gaan maken. Klimaatcomputers kunnen veel slimmer worden dan dat ze nu zijn.

Vraag 8:

Interviewer: Wat zijn de verwachte veranderingen in wet- en regelgeving met betrekking tot de varkenshouderij, en hoe kunnen jonge boeren zich hierop voorbereiden?

Respondent: Die zullen met name gaan over dierwaardige veehouderij. Jonge ondernemers moeten zich bewust zijn van convenant dierwaardige veehouderij. Er zit meer achter de horizon dan wat we nu kunnen zien. Zijn veel thema's klimaat, arbeid, dierwelzijn en mineralen en emissies.

Vraag 9: Afsluitende vraag

Interviewer: Heeft u verder nog op en/of aanmerkingen op de routekaart?

Respondent: Vind het mooi dat op deze manier een routekaart uitgewerkt wordt. Als je gaat kijken hoe krijg ik dit onder de aandacht bij ondernemers. Hier een soort intervisie sessie met jonge

ondernemers mee gaan doen waar ze dan over mee kunnen sparren. Groepen die ik begeleid met jonge varkenshouders is het heel waardevol dat je met elkaar gaat sparren over verschillende thema's. De kunst is om deze routekaart aan het rollen te krijgen zodat mensen er daadwerkelijk mee gaan doen. Dit zal kunnen door trainingen en cursussen. Leerplein ben ik betrokken, hier zouden we ook training kunnen opzetten op de route 2040 van de varkenshouderij.

Afsluiting:

Nogmaals bedankt voor uw inzichten. Deze zullen een waardevolle aanvulling zijn op mijn scriptie over de routekaart van de varkenshouderij.

Bijlage 6 interview Desi Keurntjes

Interview met jonge varkenshouders

Naam: Desi Keurntjes

Opleiding: Varkens- en Pluimveehouderij

Datum: 8-1-2024

Interviewer: Goedemorgen. Hartelijk dank dat je de tijd neemt voor dit interview over de routekaart voor de varkenshouderij in 2040. Voordat we beginnen, wil ik je bedanken voor je deelname.

Respondent: Geen probleem. Ik deel graag mijn mening.

Interviewer: Laten we beginnen met wat achtergrondinformatie. Kun je wat meer vertellen over jezelf? Hoelang ben je al actief in de varkenshouderij?

Respondent: Mijn naam is Desi Keurntjes. Vanuit huis heb ik al affiniteit met de varkenshouderij, aangezien mijn ouders een vleesvarkensbedrijf hebben. Momenteel werk ik zelf in de kraamstal bij een andere varkenshouder. Naast mijn werk ben ik ook nog student en heb ik eerder bij de POV gewerkt. Ik ben in deze sector gerold en vind het een prachtige sector. We hebben in Nederland een verantwoorde manier van varkenshouden, wat resulteert in een duurzaam stukje vlees op tafel bij de consument.

Interviewer: Dankjewel voor de introductie. Nu, laten we het hebben over de routekaart. Wat is je algemene indruk van de routekaart voor de varkenshouderij in 2040?

Respondent: De routekaart is heel duidelijk en overzichtelijk. Je kijkt ernaar en begrijpt meteen wat de bedoeling is. Het begint heel laagdrempelig, met linkjes in plaats van lange teksten, waardoor je snel door kunt klikken. Het nodigt echt uit om te lezen.

Interviewer: Goed om te horen dat het overzichtelijk is. Nu, als we naar de doelen voor 2040 kijken, vind je deze doelen haalbaar en wenselijk voor de sector?

Respondent: Ja, dat denk ik wel. Als sector moeten we samen zeker investeren in duurzaamheid en milieu ik denk dat dit wel de belangrijkste thema's zijn.

Interviewer: Zijn er specifieke doelen die jou aanspreken, of heb je vraagtekens bij bepaalde doelen?

Respondent: Duurzaamheid en milieu spreken mij aan. Ik zet wel af en toe vraagtekens bij ketenintegratie, vooral omdat we in meerdere ketens blijven produceren. Ook vind ik het belangrijk dat er meer zichtbaarheid komt van de CO2 foodprint, bijvoorbeeld in het voer. Momenteel ontbreekt een goedgekeurde berekening die de varkenshouderij kan gebruiken en waar we als varkenshouderij aan kunnen werken. Maatschappelijk draagvlak is ook heel belangrijk.

Interviewer: De routekaart benoemt specifieke uitdagingen voor de varkenshouderij. In hoeverre kun je je vinden in de beschrijving van deze uitdagingen?

Respondent: Ik zou graag aan de slag willen met de bovengenoemde doelen. Ik zie het als uitdagingen die we gezamenlijk als varkenshouderij kunnen aanpakken.

Interviewer: Laten we nu de verschillende thema's bekijken, zoals 'license to produce', wet- en regelgeving, marketing, enz. Vind je dat deze goed zijn beschreven in de routekaart?

Respondent: Ja, zeker. De opbouw van de routekaart, van heel laagdrempelig naar steeds diepgaander, is goed doordacht. Het biedt mogelijkheden voor de sector en is goed opgebouwd.

Interviewer: Nu willen we graag je visie op de varkenshouderij verkennen. In hoeverre weerspiegelen de beschreven doelen en uitdagingen in de routekaart jouw eigen visie op de varkenshouderij in 2040?

Respondent: Klimaat en milieu worden heel belangrijk, en dat hangt af van het maatschappelijk draagvlak. Ik denk dat wij als varkenshouderij ons best moeten doen om onszelf te promoten en te laten zien wat we doen. Consumenten bepalen uiteindelijk hoe de markt zich ontwikkelt, en daar kunnen we als varkenshouderij veel aan bijdragen. We zouden ons product, varkensvlees, veel meer moeten promoten en laten zien hoe wij duurzaam vlees produceren.

Interviewer: Zijn er onderwerpen waar meer concreetheid wenselijk is?

Respondent: Nee, ik vind het een mooi compleet overzicht.

Interviewer: Heeft de routekaart een toegevoegde waarde voor jou als varkenshouder? Zou je deze gaan gebruiken?

Respondent: Zeker, ik zou deze routekaart zeker gaan gebruiken. Ik weet zelf nog niet precies wat ik in de toekomst wil gaan doen, maar deze routekaart kan zeker bijdragen, vooral voor jonge varkenshouders en mensen die in de varkenshouderij werken.

Interviewer: Tot slot, hoe zou de routekaart gedeeld kunnen worden onder varkenshouders?

Respondent: Ik zou bij de POV aankloppen om hem te delen. De routekaart is ondernemersgericht en zou ook goed bij boekhoudkantoren kunnen worden gebruikt, bijvoorbeeld met betrekking tot bedrijfsopvolging. Op scholen en AJK's kan het ook goed bijdragen en veel bedrijven hebben jongerendagen tegenwoordig via hen kan de routekaart ook zeker gedeeld gaan worden.

Interviewer: Bedankt, Desi, voor je waardevolle inzichten en de tijd die je hebt genomen voor dit interview. We waarderen je input met betrekking tot de doelen, uitdagingen en beschrijving van thema's in de routekaart voor de varkenshouderij in 2040.

Bijlage 6 interview Dave ten Have

Interview met jonge varkenshouders

Naam: Dave ten Have

Opleiding: Bedrijfskunde & agri-/food business Associate Degree

Datum: 8-1-2024

Interviewer: Goedenavond. Hartelijk dank dat u de tijd neemt voor dit interview over de routekaart voor de varkenshouderij in 2040. Voordat we beginnen, wil ik u bedanken voor uw deelname.

Interviewer: Laten we beginnen met wat achtergrondinformatie. Kunt u wat meer vertellen over uzelf? Wat is uw naam en hoelang bent u al actief in de varkenshouderij?

Respondent: Mijn naam is Dave ten Have. Ik ben opgegroeid op een varkensbedrijf en werk er al van jongs af aan. Na verschillende stages en ervaringen in de varkenssector ben ik uiteindelijk in Dronten op Aeres Hogeschool beland.

Interviewer: Dankjewel voor de introductie. Nu, laten we het hebben over de routekaart. Wat is uw algemene indruk van de routekaart voor de varkenshouderij in 2040?

Respondent: Vrij duidelijk, loopt stapsgewijs door. Kijk per thema en dat is erg fijn. Overzichtelijk, alle dingen die je tegenkomt op de routekaart moet je stil bij staan zijn wel uitdagingen / kansen.

Interviewer: Goed om te horen dat het overzichtelijk is. Nu, als we naar de doelen voor 2040 kijken, vindt u deze doelen haalbaar en wenselijk voor de sector?

Respondent: Haalbaar sowieso, als varkenshouderij kunnen we de uitdagingen aan. Alle uitdagingen zijn wel te doen als het ook terugbetaald wordt uit de markt. Als je weet wat de opgaves zijn richting de toekomst kun je daar ook op investeren. Vanuit de overheid zou er wetgeving op lange termijn moeten komen waar je op kunt investeren. Maatschappelijk worden varkenshouders ook steeds meer gewaardeerd. De toekomst zal zijn dat dieren meer natuurlijk gedrag zouden moeten kunnen vertonen. Wanneer dit gebeurt en je dit laat zien worden burgers nog meer betrokken bij de varkenshouderij.

Interviewer: Zijn er specifieke doelen die u aanspreken, of heeft u vraagtekens bij bepaalde doelen?

Respondent: Dierenwelzijn verbeteren spreekt mij aan, meer natuurlijk gedrag voor de varkens zou waarschijnlijk verplicht worden en dat lijkt mij ook wel interessant om mee aan de slag te gaan in de stal. Als varkenshouderij moeten we verschillende concepten aan blijven bieden en deze moeten altijd voldoen aan goede kwaliteit. Lange staarten zullen voor varkenshouders een moeilijke opgave zijn, zoals je ook ziet in Scandinavische landen. Hier is het al erg lang verplicht maar blijft het een lastig punt.

Interviewer: De routekaart benoemt specifieke uitdagingen voor de varkenshouderij. In hoeverre kunt u zich vinden in de beschrijving van deze uitdagingen?

Respondent: Duidelijk en helder.

Interviewer: Laten we nu de verschillende thema's bekijken, zoals 'license to produce', wet- en regelgeving, marketing, enzovoort. Vindt u dat deze goed zijn beschreven in de routekaart?

Respondent: Ja, als ik het lees begrijp ik goed wat er wordt bedoeld. Dit zal ook erg belangrijk moeten zijn voor de lezers van de routekaart. Financiering en vergunning bijvoorbeeld daar wordt nog weleens makkelijk over gesproken maar is niet altijd vanzelfsprekend dat varkenshouders het hebben of krijgen.

Interviewer: Nu willen we graag uw visie op de varkenshouderij verkennen. In hoeverre weerspiegelen de beschreven doelen en uitdagingen in de routekaart uw eigen visie op de varkenshouderij in 2040?

Respondent: Ja, ik denk dat er meer verschillen komen tussen varkenshouders. Dat er grote varkenshouders komen die kostprijs produceren, de boeren die voor de korte keten gaan en zelf gaan verkopen, en varkenshouders die het van concepten moeten hebben om zo de marges ruimer te maken.

Interviewer: Zijn er onderwerpen waar meer concreetheid wenselijk is?

Respondent: Volgens mij is het aardig compleet. Mis eigenlijk zo niet wat. De grote uitdagingen richting 2040 staan er wel tussen.

Interviewer: Heeft de routekaart een toegevoegde waarde voor u als varkenshouder? Zou u deze gaan gebruiken?

Respondent: De meeste dingen ga je zelf ook wel mee bezig. De routekaart brengt je sneller op ideeën. Je gaat eerder nadenken over hoe je het zal kunnen gaan doen. De routekaart zet je wel aan het denken, dat is erg belangrijk.

Interviewer: Tot slot, hoe zou de routekaart gedeeld kunnen worden onder varkenshouders?

Respondent: Online ergens beschikbaar hebben is altijd goed, via POV zal deze gedeeld kunnen worden. Fysiek uitprinten of in een nieuwsbrief plaatsen zodat jonge boeren nieuwsgierig worden hoe ziet de routekaart er dan digitaal uit. En dan met name proberen de jongeren aan te spreken omdat ouderen vaak niet meer zo snel vooruitkijken wanneer ze geen opvolger hebben.

Interviewer: Bedankt, Dave, voor uw waardevolle inzichten en de tijd die u hebt genomen voor dit interview. We waarderen uw input met betrekking tot de routekaart voor de varkenshouderij richting 2040.